

Anna Weysenhoff
Ewa Kruk-Krymula
Jacek Biłko
Marian Piekarski

NIEZBĘDNIK

Materiały metodyczne na „zieloną szkołę”
dla doradców zawodowych.

Z serii: "Wybór Zawodu"
Niezbędnik dla doradców zawodowych

dla klas I - III

dla klas IV - VI

dla szkół gimnazjalnych

dla szkół ponadgimnazjalnych

Anna Weysenhoff, Ewa Kruk-Krymula

Jacek Biłko, Marian Piekarski

Niezbędnik
Materiały metodyczne na „zieloną szkołę”
dla doradców zawodowych
z serii „Wybór Zawodu”

Niezbędnik dla doradców zawodowych,
nauczycieli i pedagogów szkolnych

Kraków 2011

Seria wydawnicza: „Wybór Zawodu”

Koordynator serii: Joanna Aksman

Recenzent: dr Bożena Czerska

Korekta: Kamila Zimnicka-Warchol

Projekt okładki: Agencja Reklamy EURA7

Skład i łamanie: Agencja Reklamy EURA7

Wydawnictwo:

© Ministerstwo Edukacji Narodowej, Kraków 2011

Wszelkie prawa zastrzeżone, kopiowanie, przedruk i rozpowszechnianie całości lub fragmentów bez zgody wydawcy zabronione,

ISBN:

Poradnik opracowany został w ramach projektu: „Opracowanie narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów” realizowanego przez Krakowską Akademię im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

dla klas I - III	str. 5
dla klas IV - VI	str. 39
dla szkół gimnazjalnych	str. 67
dla szkół ponad gimnazjalnych	str. 97

Anna Weysenhoff
Ewa Kruk-Krymula
Jacek Biłko
Marian Piekarski

NIEZBĘDNIK

Orientacja zawodowa w grach i zabawach.
Materiały metodyczne na "zieloną szkołę"
dla doradców zawodowych, nauczycieli
i pedagogów szkolnych

Z serii: "Wybór Zawodu"
Dla klas I - III

Anna Weysenhoff, Ewa Kruk-Krymula

Jacek Biłko, Marian Piekarski

Orientacja zawodowa w grach i zabawach

Niezbędnik

Materiały na „zieloną szkołę”
dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej

Kraków 2011

Spis treści

Wprowadzenie	9
Elementy orientacji zawodowej podczas wyjazdu na „zieloną szkołę”	10
Przyjazd do miejscowości pobytu	10
Opis ćwiczeń i zabaw	11
Podsumowanie	26
Literatura	27

Wprowadzenie

Reforma polskiego systemu edukacji wprowadziła przepisy narzucające orientację zawodową w młodszych klasach szkoły podstawowej. Nauczanie wczesnoszkolne stało się pierwszym etapem przysposobienia uczniów niemożliwego do przewidzenia w dzieciństwie ich życia zawodowego. Nauczyciel stał się drugim po rodzinie, a niejednokrotnie pierwszym podmiotem kształtowania osobowości zawodowej ucznia.

„Rodzice często nie potrafią sami przygotować dziecka do przyszłego życia zawodowego, społecznego i dlatego w czasie nauki szkolnej pod kierunkiem wychowawców, pod wpływem nowych wiadomości i umiejętności, dziecko powinno rozwijać się intensywnie i wszechstronnie. Stąd ogromna rola szkoły, jako instytucji wspomagającej rodzinę w tym trudnym zadaniu, jakim jest wychowanie wartościowego człowieka” (Jundziłł, 2005: 45).

Przystępując do napisania Niezbędnika, zadaliśmy sobie następujące pytania:

1. W jaki sposób nauczyciel może zainteresować najmłodszych uczniów zagadnieniem, o którym nie mają wyobrażenia?
2. Jak rozpocząć przekazywanie wiedzy na temat wyboru zawodu, której posiadaczem powinien stać się za kilkanaście lat sam uczeń?
3. Jak wprowadzić małe dzieci w świat pracy i zawodów, który jest i będzie coraz bardziej wielopremiotowy, wielotematyczny?

W klasach I–III założenia reformy oświatowej dotyczące orientacji zawodowej sprowadzają się do:

- umożliwienia konfrontowania skłonności, zainteresowań, uzdolnień, z konkretnymi sytuacjami zawodowymi,
- możliwie wszechstronnego zapoznania dzieci z różnego rodzaju obszarami zawodowymi i zawodami,
- kształtowania określonej motywacji do rozwoju zawodowego.

Istnieje możliwość rozwiązania problemu poprzez zorganizowanie wyjazdu na „zieloną szkołę”. Podczas kilkudniowego wyjazdu można poprowadzić zajęcia, które uwzględniają wstępną orientację zawodową.

Wyjazd sam w sobie jest pewnym składnikiem orientacji, ponieważ dziecko zmienia środowisko, współdziała z zespołem, ćwiczy zaradność, samodzielność. „Zieloną szkołą” dla małych uczniów i korzyści wynikające z wyjazdu porównać można do sklepu z zabawkami, w którym dziecko zachęczone do szukania znajduje zazwyczaj to, co mu się podoba i na co ma ochotę. Proponujemy wyjazd, podczas którego dzieci zetkną się z zagadnieniami zmieniającego się na ich oczach otoczenia (przyroda, miasto, wieś, sklep, ruch drogowy itp.) i być może znajdą coś, co zainteresuje je na dłużej.

Dzięki zabawom, ćwiczeniom ruchowym i wycieczkom dzieci dowiedzą się, że:

- istnieje wiele różnych zawodów,
- do każdego zawodu potrzebne są umiejętności i predyspozycje,
- edukacja szkolna przygotowuje do wykonywania jakiegoś zawodu.

Elementy wstępnej orientacji zawodowej podczas wyjazdu na „zieloną szkołę”

W etapie I wstępnej orientacji zawodowej, który obejmuje uczniów szkół podstawowych z klas I–III, orientacją zawodową zajmują się głównie nauczyciele nauczania początkowego i wychowawca klasy współpracujący z rodzicami. Ich zadaniem jest zapoznanie dzieci z różnymi zawodami, szczególnie tymi z najbliższego otoczenia dziecka, jak np. zawody rodziców. Nauczyciele budzą w uczniach zainteresowanie zróżnicowaną działalnością zawodową ludzi, kształtują ich pozytywny stosunek do pracy. Ważne jest również rozwijanie w tym okresie zdolności manualnych dzieci, wyrabianie nawyków systematyczności i obowiązkowości w pracy, zachęcanie do współpracy w zespole, co może odbywać się na wszystkich lekcjach” (Wojtasik, 1997: 14).

Terminu „zielona szkoła” nie trzeba tłumaczyć. Wyjazdy poza mury szkolne stały się już tradycją w wielu szkołach. Coraz częściej wyjeżdżają klasy nie tylko z miast zagrożonych ekologicznie, ale również z mniejszych miejscowości. Są to zazwyczaj wyjazdy rekreacyjne.

W niniejszym opracowaniu przedstawiamy pomysł na zorganizowanie wyjazdu na „zieloną szkołę” dla uczniów klas trzecich szkoły podstawowej, realizującego przygotowanie do pełnienia ról zawodowych. W klasach pierwszych i drugich korzystniejsze jest, ze względu na rozwój emocjonalny dzieci, organizowanie tego typu zajęć w szkole. W swobodnej atmosferze „zielonej szkoły” trzecioklasista ma okazję dowiadywać się wielu rzeczy, pytać swoją panią, pana „o wszystko”. Ma okazję szukania odpowiedzi na nurtujące go nieraz pytania, związane chociażby z przynależnością do grupy czy radzeniem sobie poza domem, bez rodziców.

Scenariusz wyjazdu daje duże gwarancje wspaniałego przeżycia, nawet wtedy, kiedy nie dopisze pogoda.

Przygotowanie wyjazdu

1. Zaproponowanie na początku roku szkolnego „zielonej szkoły” rodzicom.
2. Zachęcenie rodziców do wyszukania takiego ośrodka, najlepiej niezbyt oddalonego od miejsca zamieszkania, aby w razie potrzeby rodzice mogli przyjechać do dziecka.
3. Koszt wyjazdu – uzależniony jest od pory roku, atrakcyjności i standardu obiektu. Ważne jest, aby warunki mieszkaniowe były dobre, w ośrodku była świetlica odpowiednia do prowadzenia zajęć, teren był ogrodzony, z boiskiem, bezpieczny.
4. Opieka. W młodszych klasach nie wszystkie dzieci są na tyle dojrzałe, aby wyjechać bez rodziców. Tata lub mama „bojącego się” dziecka mogliby zatem pojechać z nim jako dodatkowi opiekunowie.
5. Termin wyjazdu. Najkorzystniejszy czas to jesień lub wczesna wiosna, kiedy ośrodki nie są zapelnione wczasowiczami (koszt pobytu – niejednokrotnie bariera uniemożliwiająca wyjazd – jest wtedy o wiele niższy).
6. Zebranie rodziców wraz z dziećmi (!) powinno odbyć się około trzy tygodnie przed wyjazdem w celu ustalenia rzeczy potrzebnych w czasie wyjazdu (np.: odpowiednie ubrania, gry, piłki, materiały do rysowania, klej, nożyczki z zaokrąglonymi końcówkami, taśma klejąca).
7. Lekcja wychowawcza na tydzień przed wyjazdem dla przypomnienia ustaleń. Dzieci, biorąc udział w przygotowaniach, zapamiętają, że aby wyjazd był udany, ważne jest jego wcześniejsze nie tylko zaplanowanie, ale też solidne przygotowanie.

Przyjazd do miejscowości „zielonej szkoły”

Uczniowie potrafią przynosić wiele radości nauczycielom, szczególnie wtedy, gdy są weseli, zadowoleni i czują się otoczeni opieką. Aby tak było, niezbędne jest zawarcie wspólnego „kontraktu”, dzięki któremu będzie możliwe utrzymanie dyscypliny. Dziecięce działania, nie zawsze przemyślane, mają swoje podłoże w emocjach, zwłaszcza kiedy mamy do czynienia z dziećmi, które po raz pierwszy wyjechały poza dom bez rodziców. A takich w klasie może być większość. Zawarcie z uczniami „kontraktu” zbuduje poczucie

bezpieczeństwa dzieci, zapewni zgodne współdziałanie. Przyjęte w nim zasady powinny być jasne i konkretne, rozumiane przez wszystkie dzieci. Aby czuć się bezpiecznie, dziecko musi dokładnie wiedzieć, czego się od niego oczekuje. Na podstawie wspólnych ustaleń powstanie lista „punktów orientacyjnych” dla każdego ucznia, a tym samym dzieci przyswoją sobie wartości, które leżą u podstaw tych zasad.

Kontrakt

Ćwiczenie

Temat	Zasady pracy grupy podczas zajęć na „zielonej szkole”.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • Poznanie oczekiwań, potrzeb, obaw uczniów; • ustalenie norm i zasad umożliwiających współdziałanie, tym samym przyswojenie wartości, które leżą u ich podstaw; • poznanie, rozbudzenie i podtrzymanie motywacji do uczestniczenia w zajęciach.
Przebieg zajęć	<p>Nauczyciel wraz z uczniami tworzy „kontrakt” pracy grupy, podaje kilka przykładowych zasad, które muszą się znaleźć na liście:</p> <ul style="list-style-type: none"> • będziemy starali się być wobec siebie mili i życzliwi, • będziemy się zwracali do siebie tylko po imieniu, • będziemy dotrzymywać zawartych umów i ustaleń, • nie będziemy nikogo oceniać, będziemy tylko wyrażać swoją opinię, • będziemy utrzymywali porządek w swoich rzeczach, bo bałagan przeszkadza innym, • będziemy dbali o codzienną higienę, • każdy śmieć znajdzie się w koszu, • codziennie będziemy się trochę uczyć, trochę bawić, • nie będziemy oddalać się od grupy bez pozwolenia, • oraz inne wynikające z ustaleń. <p>Nauczyciel zapisuje każdą przyjętą zasadę na tablicy lub w inny czytelny sposób, prosi uczniów, aby zastanowili się i powiedzieli, co jeszcze powinno obowiązywać wszystkich podczas wspólnego pobytu.</p> <p>Po kolei głośnym „zgadzam się” uczniowie zatwierdzają kontrakt, który będzie obowiązywał podczas całego pobytu na „zielonej szkole”.</p>
Przewidywany czas	Ok. 40 minut.
Rezultaty	<p>Integracja grupy,</p> <ul style="list-style-type: none"> • poczucie bezpieczeństwa, • respektowanie zasad ładu.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart lub duży arkusz papieru, pisaki.

Ćwiczenie

Temat	Ustalanie harmonogramu dnia.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • pokazanie potrzeby organizacji i planowania czasu, • respektowanie porządku, • uczenie systematyczności, punktualności.

Przebieg zajęć	Nauczyciel wraz z uczniami opracowuje harmonogram dnia, ustalając godziny pobudki, mycia się i porządków, wyjścia na zajęcia, obiadu, odpoczynku i zajęć popołudniowych, kolacji i organizacji wieczoru.
Przewidywany czas	30 minut.
Rezultaty	Sporządzenie ustalonego harmonogramu i akceptacja ustaleń przez „zgadzam się” każdego ucznia.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart lub duży arkusz papieru, pisaki.

Opis ćwiczeń i zabaw

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Miejscowość „zielonej szkoły”.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • Budzenie zaciekawienia nowym środowiskiem, • uczestniczenie w działaniach zespołu.
Przebieg zajęć	<p>Zadania do wykonania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podział klasy na zespoły. Zespoły (każdy zespół odrębnie, choć wszyscy idą razem) szukają charakterystycznych dla miejscowości obiektów. Fotografują i szkicują trasę z zaznaczeniem ciekawych obiektów, dekoracji, roślinności itp. Starają się określić kierunki świata należy im pomagać, razem z nimi głośno myśleć, np. „remiza strażacka jest na południu miejscowości, kościół w centrum” itp. • Należy zapowiedzieć dzieciom, że wszystkie obserwacje, informacje, spostrzeżenia są ważne. • Po powrocie z wycieczki zespoły porządkują zdobyte informacje tak, aby wieczorem podczas podsumowania dnia „mogły zabłysnąć” jako obserwatorzy (konkurs na najciekawsze spostrzeżenia, np. dlaczego szkoła jest ogrodzona, co mogłoby się stać, gdyby przed remizą strażacką były zaparkowane auta).
Przewidywany czas	Ok. 3 godzin – wycieczka, 1,5 godziny – wieczorne podsumowanie.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Uczniowie dowiedzą się, z czego jest znana miejscowość, czym różni się od ich miejscowości; • będą uczestniczyć w działaniu zespołu wykonującego użyteczną pracę.
Materiały na zajęcia	Aparaty fotograficzne, przybory do pisania i rysowania.
Komentarz	Ważne jest głośne zdziwienie nauczyciela, aby zwrócić uwagę uczniów na interesujący obiekt. Ważne jest zapewnienie maksymalnego bezpieczeństwa dzieciom, ponieważ zajęte pracą mogą być nieuważne.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Badacze.
Cel	Ćwiczenie zmysłu obserwacji, rozwijanie zaciekawienia.
Przebieg zajęć	<ul style="list-style-type: none"> • Wariant A. Każdy zespół podczas wyprawy na świeże powietrze ma za zadanie dostrzec w miejscowości najwyższy obiekt, najbardziej kolorowy, najstarszy, poznać jego znaczenie dla środowiska itp. Podczas podsumowania dnia będą mogli porównywać je z podobnymi obiektami w swojej miejscowości. • Wariant B. Jeśli jest to wieś i czas jesienny, a my jesteśmy z miasta, można zaciekawić uczniów, jak rosną, jak się zbiera, jak przechowuje przez zimę najpopularniejsze warzywa, np. ziemniaki, kapustę. • Wariant C. Prosimy dzieci, aby podały i wybrały miejsce, które im się najbardziej podobało i np. chciałyby w nim spędzić trochę czasu. Następnie dowiadujemy się od każdego ucznia, co w tym miejscu było takiego wyjątkowego.
Przewidywany czas	Ok. 2 godziny.
Rezultaty	Dzieci poznają miejscowość „zielonej szkoły”, będą umiały porównać, znaleźć różnice między miejscowością, w której mieszkają, a tą, w której przebywają.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Ognisko.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • Poznawczy, rekreacyjny, • wzmacnianie więzi grupy, uczenie respektowania ładu grupowego, pomagania sobie wzajemnie, • rozwój pomysłowości.
Przebieg zajęć	<p>Wyprawa w poszukiwaniu odpowiedniego miejsca na ognisko (miejsce bezpieczne, w którym ognisko nie przeszkadza innym oraz nie niszczy czyjejs własności (!), osłonięte od wiatru),</p> <ul style="list-style-type: none"> • zakreślenie terenu ogniska zebranymi kamieniami, • zebranie drewna, złożenie go w pewnej odległości od ognia, • zrobienie „stołu”, • ndiański taniec lub inna zabawa na rozpoczęcie, • gry, zabawy, konkursy (przygotowane wcześniej przez dzieci), • pieczenie kielbasek (zamówienie ich np. w kuchni, zamiennie za jeden posiłek), • likwidacja ogniska według wskazówek nauczyciela (zabezpieczenie przed pożarem śladu po ognisku, • segregacja śmieci).

Przewidywany czas	2–3 godziny
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Dzieci dowiedzą się, że współdziałanie i wzajemna pomoc gwarantują udaną imprezę. • Dowiedzą się, że dbanie o środowisko polega również na tym, iż nie można spalać śmieci w ognisku, należy je segregować i składać w przeznaczonym do tego miejscu.
Materiały na zajęcia	Zapałki, serwetki, drewno, patyki i kiełbaski, pieczywo, worki na śmieci.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Różnorodność zawodów.
Cel	Zainteresowanie uczniów wykonywaniem pracy zawodowej w różnych miejscach.
Przebieg zajęć	Podział na 4 zespoły. Nazywanie zawodów według podziału: <ul style="list-style-type: none"> • praca na powietrzu, w terenie, • praca w pomieszczeniach, • praca z ludźmi, • praca z przedmiotami (rzeczami).
Przewidywany czas	2–3 godziny – zdobywanie informacji 1 godzina – wieczorne omówienie tematu.
Rezultaty	Uczniowie dokonają podziału zawodów według pracy: <ul style="list-style-type: none"> • z człowiekiem, • z przedmiotami, • w terenie, • w pomieszczeniu.
Materiały na zajęcia	Notatniki, długopisy.

Ćwiczenie (źródło: Jak żyć z ludźmi, 1996)

Temat	„Wyobraź sobie”.
Cel	Rozwijanie twórczej działalności, pomysłowości w wykonywanych zadaniach.

Przebieg zajęć	<ul style="list-style-type: none"> • Wariant A. Na większej kartce (np. flipchart, sklejone dwie kartki z bloku) Nauczyciel rysuje nieskomplikowany bohomasz, który dzieci przerysowują na swoje kartki i dorysowują, co chcą, tak aby kartka w rezultacie przedstawiała obrazek. • Prezentacja prac. Można zadać pytanie: „Czy bohomasz ułatwił wam narysowanie własnego obrazka?” • Wariant B. Zaczątkiem rysunku może być ciekawy okaz przyrodniczy (np. kamień, drewnienko) znaleziony podczas wycieczki.
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Dzieci rozwijają pomysłowość w tworzeniu, dostrzegą zróżnicowane predyspozycje do tworzenia czegoś.
Materiały na zajęcia	Przybory do malowania, rysowania.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Spis lokatorów..
Cel	Zwrócenie uwagi na różnice między ludźmi, na bogactwo zainteresowań, które decydują o sposobach spędzania czasu czy wyborze działalności zawodowej.
Przebieg zajęć	<p>Lokatorzy poszczególnych pokoi przygotowują „spis lokatorów”.</p> <p>Dzieci pracują w pokojach, wymyślają jednowyrazowe opisy mieszkańców pokoju, np.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mirek – piłkarz, • Andrzej – czytelnik, • Miłosz – pływak, • Jędrzek – majsterkowicz. <p>Przemarsz wzdłuż wszystkich pokoi, przyklejanie spisu na drzwiach.</p>
Przewidywany czas	Ok. godziny
Rezultaty	Dzieci dowiedzą się, że ludzie różnią się między sobą, mają swoje mocne strony, które pomagają wybrać im odpowiednią dla siebie działalność zawodową.
Materiały na zajęcia	Przybory rysunkowe, taśma klejąca.
Komentarz	Konieczna jest konsultacja z nauczycielem, aby nie pojawiły się niestosowne napisy. Należy wyjaśnić termin „mocna strona” i jego znaczenie dla każdego człowieka. Można zadać pytanie „Jak czuliście się, ujawniając kolegom swoją mocną stronę?”.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Stacja meteorologiczna.
Cel	Oswajanie z nazwami zawodów, zapoznanie się z terminem „zakład pracy”.
Przebieg zajęć	Nauczyciel robi wprowadzenie nt. pogody i jej przewidywania po to, aby przed wyjściem w teren odpowiednio się ubrać. W wydzielonym miejscu uczniowie „budują” stację meteorologiczną (zakład pracy). Codziennie przed śniadaniem inny zespół pracuje w stacji – opisuje pogodę „na dziś” i pogodę „na jutro”.
Przewidywany czas	Ok. 0,5 godziny.
Rezultaty	Dzieci poznają nazwę zawodu i pojęcie zakładu pracy (stacja).
Materiały na zajęcia	Wiatraczek do mierzenia siły wiatru, przybory do rysowania, zeszyt lub kartki.

Ćwiczenie (źródło: Soida, 1996)

Temat	Wycięta stopa.
Cel	Umiejętność poznawania przyrody z wykorzystaniem zmysłu wzroku, nauka uważnej obserwacji. Kształtowanie emocjonalnego stosunku do świata przyrodniczego.
Przebieg zajęć	<ul style="list-style-type: none"> • Wszyscy obrysowują własną stopę na kartce papieru. • Kartkę z dziurą należy położyć na łące. • Bardzo uważna obserwacja wycinka łąki, która wielkością i kształtem odpowiada stopie. • Pytania: ile rodzajów roślin jest w otworze, ile kolorów, odcieni zieleni itp. • Kartkę z kształtem stopy posmarować klejem roślinnym i skomponować na niej obrazek z tego, po czym deptaliśmy.
Przewidywany czas	Ok. 1,5 godziny.
Rezultaty	Dzieci zaczną dostrzegać bogactwo, różnorodność przyrody, którą często niszczą bez powodu, poznają proste zależności przyczynowo-skutkowe w przyrodzie.
Materiały na zajęcia	Karton z bloku, nożyczki, klej roślinny.
Komentarz	W czasie spacerów na świeżym powietrzu niejednokrotnie trzeba pomóc dzieciom skoncentrować się na określonych bodźcach, tworząc konkretną informację o świecie.

Ćwiczenie na podstawie: M. Chomczyńska, M. Miliszkiewicz, D. Pankowska, Polubić szkołę, WSiP, Warszawa 1995)

Temat	Skojarzenia.
Cel	Poznanie czynności zawodowych, poszerzenie wiedzy o zawodach.
Przebieg zajęć	Uczniowie pracują, siedząc w kręgu. Nauczyciel wymienia nazwę poznanego zawodu, a uczniowie kolejno w szybkim tempie podają słowo, które skojarzyło im się z tym zawodem, aż do wyczerpania pomysłów, np. lekarz – bada – daje recepty – leczy zęby – pracuje w szpitalu itp. kucharz – gotuje – karmi – kroi – smakuje itp.
Przewidywany czas	Ok. godziny
Rezultaty	Dzieci dowiedzą się, że w każdym zawodzie trzeba umieć wykonywać wiele czynności.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Bal „Jestem pracownikiem”
Cel	Wprowadzenie uczniów w podział zawodów ze względu na podstawowe środowisko pracy
Przebieg zajęć	Uczniowie wymyślają i przygotowują stroje, rekwizyty do przebrania czy tylko opracowują gesty informujące o zawodzie, który wybrali do prezentacji podczas balu. Wariant A. Prezentacja polega na wystąpieniu przed klasą, nazwaniu zawodu, który przedstawia. Pozostali określają miejsce (środowisko), w którym ten zawód jest wykonywany (w jakim pomieszczeniu, gdzie w terenie). Wariant B. Uczniowie tworzą grupy według podziału na pracę: z ludźmi, z rzeczami (przedmiotami), danymi (np. biuro).
Przewidywany czas	1–2 godziny, podczas wieczornych zajęć
Rezultaty	Uczniowie dowiedzą się, że są zawody, które wykonuje się w różnych miejscach (środowiskach).

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Tłumaczenie rysunku.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • Uczniowie dowiedzą się, jak ważny jest jasny sposób wypowiedzania się • oraz na czym polega precyzowanie myśli, aby być dobrze zrozumianym. • Nauczą się ustnie relacjonować wybrane zagadnienie.
Przebieg zajęć	<p>Należy wybrać ucznia, o którym wiemy, że jest śmiały, nie czuje skrępowania, występując przed klasą.</p> <p>Uczeń otrzymuje kartkę wielkości A4, na której jest rysunek (pozostali uczniowie nie mogą zobaczyć rysunku).</p> <p>Uczeń ma własnymi słowami opisywać rysunek tak, aby pozostali odtwarzali rysunek na kartce, korzystając wyłącznie z wypowiedzanego opisu. W efekcie na kartce powinien powstać rysunek zbliżony do wzoru. Opisu go uczeń posługuje się tylko słowem, nie może wykonywać gestów wspomagających. Uczestnicy mogą prosić o powtórzenie, ale nie o wyjaśnienia.</p> <p>Nauczyciel przechodzi obok rysujących, pobieżnie oglądając rysunki.</p> <p>Ćwiczenie zostaje powtórzone z tym samym rysunkiem.</p> <p>Opisu dokonuje ten sam uczeń, dodatkowo posługując się ręką rękoma, pokazuje w powietrzu kształt, wielkość itp., koledzy mogą zadawać pytania, jeżeli czegoś nie rozumieli. Powstaje drugi rysunek na podstawie poszerzonej informacji o gesty, dodatkowe wyjaśnienia.</p> <p>Uczniowie porównują swoje prace, wyjaśniają, co im pomogło w dokładniejszym narysowaniu.</p> <p>Pytania nauczyciela:</p> <p>„Kiedy rysowało się wam lepiej, czy wtedy, kiedy kolega tylko opowiadał, co jest na wzorze, czy wtedy, kiedy, mogliście go spytać o coś czego nie rozumieliście, czy pokazywanie rękami kształtu, wielkości ułatwiało wam pracę?”</p> <p>Na bazie rysunków należy wyjaśnić, czym jest porozumiewanie się, rozumienie przez innych tego, co mówimy i tego jak słuchamy, że ważne jest, w jaki sposób mówimy, że zadawanie pytań w momencie, kiedy czegoś nie wiemy, pomaga zrozumieć i zapamiętać, mówienie zajmuje każdemu z nas najwięcej czasu w ciągu każdego dnia, że złościmy się, gniewamy, niecierpliwimy, kiedy rodzice, nauczyciele, koledzy nie rozumieją, o co nam chodzi. Powodem jest niezbyt precyzyjne wypowiedzanie się.</p> <p>Ćwiczenie pokazuje, że sposób mówienia, formułowanie zdań jest bardzo ważny, abyśmy byli rozumiani i chętniej słuchani, co w konsekwencji sprawia, że jesteśmy też bardziej lubiani przez innych.</p> <p>Porozumiewanie się (mówienie i słuchanie) często decyduje o sukcesie nie tylko szkolnym, ale i zawodowym, podczas zabawy, podczas zwyczajnego rozmawiania z innymi ludźmi. Wydaje się, że skoro potrafimy mówić, to umiemy się porozumiewać, czyli mówić i słuchać. I nie wymaga to ćwiczenia.</p>
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Uczniowie dowiedzą się, jak bardzo ważne jest jasne wyrażanie się, aby być zrozumianym przez innych.

Materiały na zajęcia	Rysunek (załącznik nr 1), dwie kartki A4, ołówek.
Komentarz	Ćwiczenie należy do trudniejszych, może być powtarzane wielokrotnie przy użyciu innych, odpowiednio dobranych rysunków; doskonale ćwiczy umiejętność jasnego wyrażania się.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Widziałem to – opowiem ci, jak wyglądało.
Cel	Uczniowie nauczą się wybierać fakty, które uważają za ważne. Nauczą się ustnie relacjonować wybrane zagadnienie, odpowiadać na pytania i je formułować.
Przebieg zajęć	<p>Należy utworzyć pary. Jeden uczeń to A, drugi B. Każda para dysponuje 2 kartkami papieru A4 i ołówkiem. Uczniowie siedzą przy stołach tak, aby sobie wzajemnie nie przeszkadzali.</p> <p>Za chwilę A zamkną oczy, otworzą je wówczas, kiedy powiem. B w tym czasie będą oglądać przygotowany rysunek. Postarają się go dobrze zapamiętać (należy z nim podejść do każdego B), aby umieli dokładnie opisać go koledze. A będą go odtwarzać na kartce, już z otwartymi oczami, na podstawie opisu kolegi. Chodzi o to, aby narysowany obrazek jak najdokładniej przypominał wzór. Nie trzeba skupiać się na artystycznym wykonaniu. Należy sprawdzić, czy dzieci rozumieją, na czym polegać będzie praca. Na pytania dzieci, czy mogą powiedzieć, co rysunek przedstawia „oczywiście, że tak, powiedzcie koledze, co rysunek przedstawia”. Czy mogą pokazywać rękami wielkość, kształt – tak. Każdy sposób opisu będzie dobry, chodzi o to, aby na waszej kartce powstał zbliżony do wzoru rysunek. A mogą również zadawać pytania partnerowi, np. czy rysuję dobrą wysokość, grubość itp. B nie może wziąć ołówka i rysować za kolegę. Kiedy uczniowie dokładnie zrozumieją, o co w ćwiczeniu chodzi, prosimy aby A zamknęli oczy.</p> <p>Pokazujemy B obrazek. Zanim poprosimy, aby A otworzyli oczy, obrazek chowamy. Praca trwa do momentu, kiedy stwierdzimy, że obrazki są gotowe. Należy „podłuchiwać”, jak dzieci tłumaczą, jak rysujący pytają. Będzie to potrzebne do omówienia ćwiczenia. Wykonane rysunki rozkładamy na podłodze, aby wszyscy je widzieli. Dzieci wybierają te, które są najbardziej podobne do wzoru. Na pewno będzie ich niewiele lub wcale (wiemy z doświadczenia). Błąd najczęściej polegać będzie na tym, że dzieci skupiają się na tym, co jest na obrazku, zajmowało to np. całą powierzchnię kartki, a powinno być przedstawione w obrysowanym kształcie i mieć tę samą wielkość. Należy dokładnie wytłumaczyć, dlaczego pięknie, artystycznie narysowany kwiatek nie zajmie pierwszego miejsca, jeśli jest dużo mniejszy lub większy od wzoru.</p> <p>Powtórzenie ćwiczenia z drugim obrazkiem. Następuje zamiana ról. Na drugiej kartce będą rysować B, A będą tłumaczyć.</p> <p>Rysunków lepszych na pewno będzie więcej niż poprzednio, mimo że wzór jest bardziej skomplikowany.</p> <p>Oklaskami nagradzamy autorów.</p>

	Omówienie: należy spytać autorów najlepszych prac, co pomogło im odtworzyć obrazek. Jakie informacje uzyskali od A. Jakie stawiali pytania. „Kiedy A powiedział mi, że jest to kartka pocztowa i narysował w powietrzu jej wielkość, narysowałem kształt kartki. Spytałem, ile jest przedmiotów, w którym miejscu kartki należy je umieścić i już wiedziałem, jak rysować”.
Przewidywany czas	1–2 godziny.
Rezultaty	Dzieci dowiedzą się, jak ważne jest wytłumaczenie problemu, jeśli chce się być zrozumiałym, jak ważne jest stawianie pytań podczas uczenia się.
Materiały na zajęcia	Potrzebne: kartki papieru A4, ołówek oraz 2 rysunki (załącznik 2).

Ćwiczenie (źródło: Cooper, 1999: 55)

Temat	Klocki.
Cel	Rozumienie instrukcji. Kształcenie umiejętności porozumiewania się.
Przebieg zajęć	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dwoje uczniów siedzi na środku sali plecami do siebie. Przed każdym leżą klocki. Uczeń A układa z klocków dowolną budowlę. 2. A ma wyjaśnić uczniowi B, jak ma ułożyć klocki, aby powstała identyczna budowla jak wzór. W tym czasie pozostali uczniowie obserwują i zapamiętują sytuację, aby później mogli ocenić sposób tłumaczenia. 3. Omówienie ćwiczenia: nacisk na problem stawiania pytań w momencie, kiedy się czegoś nie rozumie.
Przewidywany czas	Ok. godziny. Zabawa może być powtarzana aż do zaniku zainteresowania.
Rezultaty	Dzieci nauczą się jasnego wyrażania rozumienia instrukcji do wykonywania konkretnej pracy.
Materiały na zajęcia	Potrzebne: dwa identyczne zestawy klocków lub przedmiotów o różnej wielkości i o różnych kształtach.

Ćwiczenie (źródło: nieznane)

Temat	Zgrany zespół.
Cel	Budowanie szacunku kolegów, wyrabianie przez swoje czyny świadomości własnej wartości w oczach innych ludzi.

Przebieg zajęć	<p>Ćwiczenie może być przeprowadzone np. w trakcie ogniska lub w przypadku niepogody w budynku, podczas podsumowania dnia.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nauczyciel mówi: „Usiądźmy w kręgu, tak abyśmy wszyscy się widzieli. Porozmawiamy o tym, jak w naszej klasie jesteśmy sobie potrzebni. Wszyscy przypominamy sobie i wypowiadamy się o kolegach, ale wypowiedź musi się zacząć od wymienienia imienia kolegi, aby potem dodać „jest nam potrzebny, bo....”. 2. Rozpoczyna nauczyciel: Krzys jest nam potrzebny, bo przypomniał nam o zabraniu zapalek na ognisko. <p>Należy upewnić się, czy dzieci zrozumiały instrukcję. W momencie, kiedy wyczujemy, że coraz trudniej jest znaleźć dzieciom przykłady, zapowiedzieć, że będziemy kontynuować rozmowę w następnych dniach.</p>
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Wzrost szacunku do siebie poprzez uświadomienie, że warto być pomocnym innym.
Komentarz	Zadbanie o to (kontynuacja rozmowy w następnych dniach), aby każdy uczeń usłyszał, że jest w klasie potrzebny.

Ćwiczenie (popularna zabawa)

Temat	Cebulka.
Cel	Uczestniczenie w działaniach zespołu.
Przebieg zajęć	<p>Podział klasy na dwie grupy, tworzące dwa koła, jedno wewnątrz drugiego. Uczniowie stoją zwróceniem do siebie twarzami. Stojący naprzeciw siebie mają za zadanie powiedzieć sobie nawzajem coś miłego. „Podoba mi się, jak się śmiejesz. Podoba mi się, jak rysujesz”.</p> <p>Należy, co moment wydać polecenie „koło zewnętrzne – dwa kroki w lewo, koło wewnętrzne – krok w prawo”. Stojący naprzeciw inni już uczniowie, mówią sobie coś miłego.</p> <p>Należy spytać uczniów, czy wszyscy są zadowoleni z komplementów (wyjaśnienie terminu). Jeśli nie wszyscy równocześnie przesuwali się w odpowiednim kierunku (prawo, lewo), należy poćwiczyć, np. wydając polecenia „wszyscy prawą rękę podniosą go góry, lewą położą na czoło” itp. Podobnie zrobić z „wewnątrz, zewnątrz”. Wariant B. Zabawę można powtórzyć w nieco inny sposób: ja lubię jeździć na rowerze, a ty co lubisz? W omówieniu należy powiedzieć, że ta zabawa nosi nazwę „cebulka”. Warstwy cebulki do siebie ściśle pasują, przylegają. A my w klasie? Też powinniśmy do siebie przylegać, pasować, abyśmy się dobrze czuli i chcieli być razem”.</p>
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Budowanie integracji. Dzieci dowiedzą się czegoś miłego na swój temat.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Lubiane i nie lubiane czynności..
Cel	Uświadomienie indywidualnych preferencji do różnych działań.
Przebieg zajęć	<p>Pantomima. Pomyślcie przez chwilę, przypomnijcie sobie, jakiej czynności w domu nie lubicie wykonywać oraz jaką czynność wykonujecie chętnie (po jednej czynności).</p> <p>Uczniowie odgrywają bez słów nie lubianą czynność. Kto odgadnie, jaka czynność jest odgrywana, prezentuje czynność przez siebie lubianą. Zabawa trwa, dopóki pomysły się nie wyczerpią.</p> <p>W omówieniu należy zwrócić uwagę na różnice, dla części dzieci ulubione czynności jednych będą nie lubione przez drugich.</p>
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Uczniowie dowiedzą się o indywidualnych preferencjach do różnych działań.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Imiona – zawody.
Cel	Poznanie nazw zawodów.
Przebieg zajęć	<p>Uczniowie siedzą we wspólnym kręgu z nauczycielem i wymieniają kolejno swoje imiona wraz z nazwą zawodu, który im się podoba, a zaczyna się na jedną z liter występujących w imieniu. Najlepiej, kiedy zabawę rozpocznie wychowawca.</p> <p>Np. Hanna – aktorka, Michał – mechanik samochodowy, Jakub – krawiec.</p> <p>Wariant B. Podanie imienia, ale zawód wcześniej wymieniony ma być określony dodatkowo czynnościowo.</p> <p>Np. Hanna – aktorka to znaczy odtwórczyni ról filmowych, Michał –mechanik, to znaczy naprawiający samochody, Jakub – krawiec, to znaczy szyjący ubrania.</p> <p>W podsumowaniu trzeba zaakcentować, że – jak pewnie sami uczniowie zauważyli – zawód to wykonywanie różnych czynności potrzebnych innym i że wybierając kiedyś zawód, trzeba pomyśleć, co chciałoby się robić, w jaki sposób wykonywać zadania zawodowe.</p>
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Dzieci poznają nazwy zawodów i związane z nim czynności

Ćwiczenie (popularna zabawa)

Temat	Czy pamiętasz?
Cel	Rozwój koncentracji, ćwiczenie pamięci.
Przebieg zajęć	<p>Należy oba opisane poniżej zestawy ułożone oddzielnie nakryć chustkami, najlepiej na podłodze, aby cała grupa, stojąc w kręgu, dokładnie je widziała. Nauczyciel mówi: „Pod chustką jest 10 różnych przedmiotów, a pod drugą są takie same, z wyjątkiem jednego. Waszym zadaniem będzie odgadnięcie, którego przedmiotu brakuje”. Należy odkryć chustkę z 10 przedmiotami, a po 30 sekundach zakryć i odkryć drugą, z dziewięcioma, aby dzieci mogły szukać przedmiotu brakującego. Jeżeli w ciągu 30 sekund dzieci nie odkryją braku, ćwiczenie należy powtórzyć.</p> <p>Mając na uwadze korzystanie ze świeżego powietrza, ćwiczenie można przeprowadzać w lesie, na polanie, nad rzeką, wykorzystując liście poznanych wcześniej drzew, czy inne terenowe przedmioty. Czasem wystarczy ich tylko 5, a zasłonięte mogą być ściągniętą na chwilę kurtką lub peleryną, wziętą „na wszelki wypadek”.</p> <p>W podsumowaniu należy uczniom powiedzieć, że dobra pamięć jest bardzo potrzebna w życiu, a w wykonywaniu niektórych zawodów jest to szczególnie ważne.</p> <p>Należy zadać pytanie, przy wykonywaniu jakiej pracy, w jakich zawodach ważne jest posiadanie szczególnie dobrej pamięci.</p> <p>Dzieci prawdopodobnie wskażą zawód aktora, aczkolwiek w tym wieku niekoniecznie. Należy starać się wspólnie przypomnieć, przy jakich pracach dobra pamięć pomoże coś zrobić dobrze (np. aptekarz, prawnik, naukowiec, kierowca i inne) omówić, dlaczego dobrą pamięć należy ćwiczyć. Wszystkie pomysły dzieci należy pochwalić, aby zapamiętały, że ćwiczenie pamięci jest ważne, bo pamięć niemal w każdej sytuacji życiowej jest człowiekowi potrzebna.</p>
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Uświadomienie uczniom, że są zawody wymagające specjalnych umiejętności i predyspozycji.
Materiały na zajęcia	Potrzebne jest zgromadzenie podwójnych egzemplarzy 10 drobnych przedmiotów (np. 2 agrafki, 2 pudełka zapalek, 2 monety, 2 gumy do żucia).

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Poczta
Cel	Poznanie zawodów związanych z pracą na poczcie. Wprowadzenie zróżnicowania zawodów wykonywanych w terenie i w pomieszczeniu. Wprowadzenie pojęcia „zakład pracy”.

Przebieg zajęć	Wyprawa na pocztę, kupowanie pocztówek, znaczków, pisanie pozdrowień, adresowanie i wysyłanie, obserwacja pracy pań na poczcie i listonosza.
Przewidywany czas	Do 2 godzin.
Rezultaty	Uświadomienie czynności zawodowych wykonywanych w pomieszczeniu, w terenie.
Materiały na zajęcia	Przybory do pisania, pieniądze na znaczki i pocztówki.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	„Dziwozwierz”
Cel	Wyzwalanie twórczej aktywności.
Przebieg zajęć	Dzieci tną rysunki zwierząt na części. Z tych części tworzą wymyślone przez siebie zwierzę, naklejając je na kartkę.
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Dzieci odkryją, że angażując wyobraźnię, można zrobić coś niepowtarzalnego
Materiały na zajęcia	Kserowane karty z rysunkami zwierząt (załącznik 4), kartki z bloku, klej i nożyczki z zaokrąglonymi końcami.

Ćwiczenie (źródło: Soida, 1966)

Temat	Binokular
Cel	Pokazanie pracy zespołowej, jako sumy działań pojedynczych ludzi.
Przebieg zajęć	Dzieci w ciekawym miejscu widokowym ustawione w okrąg twarzami na zewnątrz, obserwują fragment widokokręgu przed nimi, przez lunetkę zrobioną z kartki papieru lub rolki z ręcznika papierowego. Następnie każdy rysuje oglądany fragment, a z rysunków ułożonych obok siebie powstaje pełna panorama. Dzieci wybierają z panoramy najciekawsze miejsce i następnie zwiedzają je.
Przewidywany czas	Ok. 2 godziny.
Rezultaty	Uświadomienie, że rezultat pracy poszczególnych ludzi można połączyć, uzyskując efekt pracy zespołowej. Poznanie ciekawego miejsca.
Materiały na zajęcia	„Lunetki”, przybory do rysowania.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Gra zawodów.
Cel	Poznawanie nazw zawodów, rozwój twórczego myślenia.
Przebieg zajęć	Uczniowie przedstawiają się imieniem lub nazwiskiem, kojarząc pierwszą literę imienia lub nazwiska z nazwą zawodu, który zaobserwowały podczas wycieczki. Można powtarzać do wyczerpania pomysłów.
Przewidywany czas	Pół godziny.
Rezultaty	Uczniowie poznają nazwy zawodów.

Ćwiczenie (opracowanie własne)

Temat	Lektor
Cel	Poznanie czynności związanych z zawodami związanych z mówieniem
Przebieg zajęć	Czytanie fragmentu tekstu przez ucznia z dobrze opanowaną techniką czytania. Czytanie tego samego tekstu głosem imitującym głos spikera telewizyjnego. Czytanie tego samego tekstu głosem imitującym głos aktora. Czytanie tego samego tekstu głosem podającym sensację. Zaśpiewanie tego samego tekstu.
Przewidywany czas	Godzina
Rezultaty	Dzieci dowiedzą się, że są zawody wymagające specjalnych możliwości głosowych, a nawet słuchu muzycznego.
Materiały na zajęcia	Fragment tekstu (załącznik nr 5).

Ćwiczenie (źródło: Soida, 1996)

Temat	ABC
Cel	Nauka uważnej obserwacji świata.
Przebieg zajęć	W trakcie marszu podana jest głośno litera alfabetu. Zadanie polega na zaobserwowaniu wokół ścieżki jakiegoś elementu, którego nazwa rozpoczyna się na daną literę. Osoba, która dostrzegła obiekt, dostaje punkt. Zwycięzca dostaje tytuł najlepszego obserwatora.
Przewidywany czas	Ok. godziny.
Rezultaty	Dziecko nauczy się dokładniej obserwować.

Podsumowanie

Przygotowanie do pełnienia ról zawodowych w nauczaniu wczesnoszkolnym nie wymaga profesjonalizmu w tej dziedzinie. Zaproponowane w niniejszym opracowaniu ćwiczenia pełnią funkcję wyłącznie stymulującą myślenie na temat pracy, zawodu. Zawiera ona propozycje wykorzystania czasu na „zielonej szkole”, podczas której dzieci są zapoznawane z czynnościami zawodowymi i znaczeniem pracy w ogóle.

Opracowanie nie jest receptą na przygotowanie dziecka do pełnienia określonego zawodu w przyszłości. Jest propozycją zajęć, które jeśli nie nauczą, to zwrócą uwagę małego człowieka na ważne aspekty dorosłego życia. Jest ściągawką pomysłów metodycznych, działań edukacyjnych albo „tylko” terapeutycznych dla wielu dzieci.

Niektóre spośród ćwiczeń pobudzają instynkt twórczy do rozwiązywania prawdziwych problemów na miarę dziecięcych możliwości. Inne uczą osobistej dyscypliny, a jeszcze inne trenują wyobraźnię i kompetencje społeczne.

Realizacja proponowanego lub podobnego programu podczas wyjazdowej „zielonej szkoły”, oprócz atrakcji pozwoli dzieciom odkrywać, że świat dorosłych to świat ludzi, którzy pracują, pełniąc różne funkcje, do których muszą mieć określone kwalifikacje, indywidualne predyspozycje i wykształcenie.

Dla wielu uczniów „zielona szkoła” daje możliwość przeżywania doświadczenia innego niż w domu, uświadamia, że czas spędzony w szkole służy głównie temu, aby przygotować się do swojego, udanego dorosłego życia. Dzieci widzą wokół siebie ludzi zadowolonych z pracy, spełnionych. Ale widzą też sfrustrowanych, a nawet niemających pracy. Uwrażliwiane, uczone pewnego porządku społecznego z czasem rozumieją, że od nich głównie zależy, do której z tych grup będą należeć.

Podstawowe akty prawne, regulujące wyjazdy z młodzieżą, w tym również na „zielone szkoły”:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz.U. Nr 135, poz. 1516);
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69);
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, kąpiących się i uprawiających sporty wodne (Dz.U. z 1997 r., Nr 57, poz. 258).

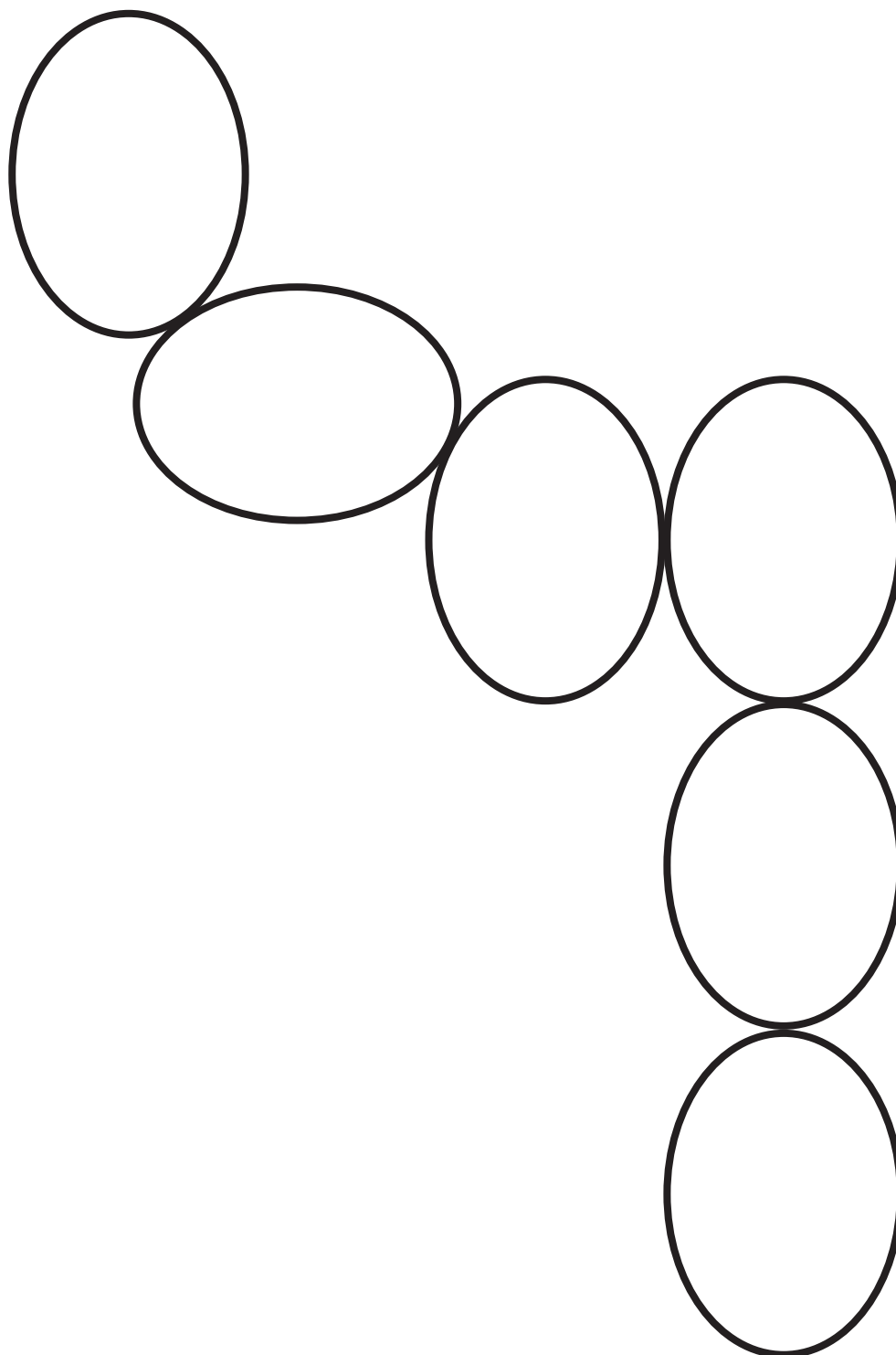
Literatura

- Cooper B. J., *Sprawne porozumiewanie się*, CODN, Warszawa 1999.
- Chomczyńska-Miliszkievicz M, Pankowska D., *Polubić szkołę*, WSiP, Warszawa 1995.
- Fisher R., *Lepszy start*, Rebis, Poznań 2002.
- Hamer H., *Klucz do efektywności nauczania*, Veda, Warszawa 1994.
- Hornby G., Hall E., Hall C., *Nauczyciel wychowawca*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2005.
- Johnson S., *Jednominutowa matka*, Studio emka, Warszawa 2002.
- Jundziłł E., *Potrzeby psychiczne dzieci młodzieży*, UG, Gdańsk 2005.
- Kamiński A., *Nauczanie i wychowanie metodą harcerską*, ZHR, Warszawa 2001.
- Rachalska W., *Problemy orientacji szkolnej*, WSiP, Warszawa 1987.
- Rozwijanie twórczości i inteligencji emocjonalnej dzieci i młodzieży*, red. B. Dyrda, Oficyna Wydawnictwa Impuls, Kraków 2004.
- Soida D., *Jak z klocków edukację budować?*, Regionalny Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Kraków 1996.
- Soida D., *Bądź mistrzem-przyjacielem*, Regionalny Ośrodek Edukacji Ekologicznej, Kraków 1996.
- Szmidt K.J., *Elementarz twórczego życia*, Intra, Warszawa 1994.
- Szmidt K.J., Rakowiecka B., Kraszewski K., *Porządek i przygoda. Lekcje twórczości*, WSiP, Warszawa 1995.
- Wojtasik B., *Warsztat doradcy zawodu: aspekty pedagogiczno-psychologiczne*, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa 1997.

Załączniki

Załącznik 1 do ćwiczenia „Tłumaczenie rysunku”

Wzór rysunku. (do ćwiczenia należy go kserować)

Załącznik 2 do ćwiczenia „Widziałem to – opowiem ci, jak wyglądało”

(Rysunek przygotowała J. Kostecka).

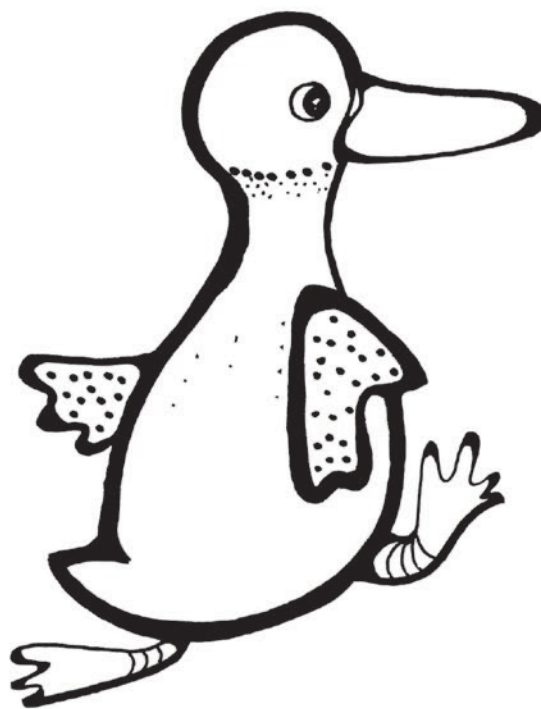
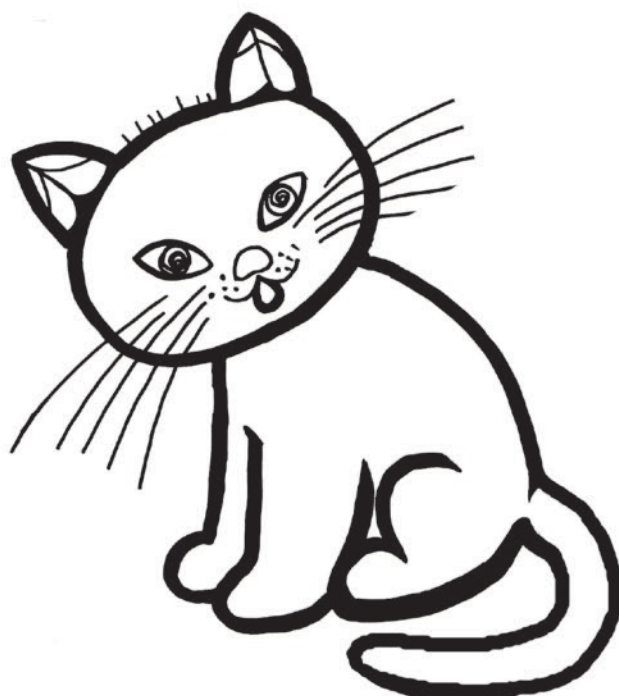
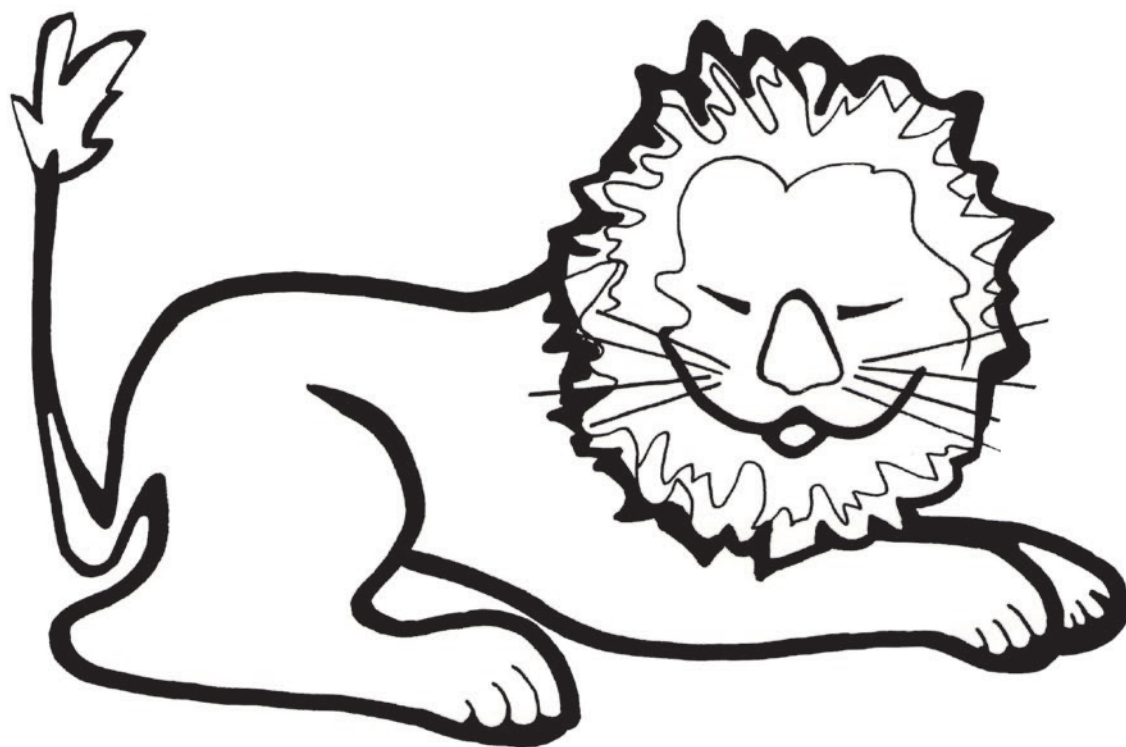
Załącznik 3 do ćwiczenia „Widziałem to – opowiem ci, jak wyglądało”

(Rysunek przygotowała A. Weysenhoff).

Załącznik 4 do ćwiczenia „Dziwozwierz”

(Rysunek przygotowała Agnieszka Weysenhoff).

Aleksander Fredro
Paweł i Gaweł

Paweł i Gaweł w jednym stali domu,
Paweł na górze, a Gaweł na dole;
Paweł, spokojny, nie wadził nikomu,
Gaweł najdziwsze wymyślał swawole.

Ciągle polował po swoim pokoju:
To pies, to zając – między stoły, stołki
Gonił, uciekał, wywracał koziołki,
Strzelał i trąbił, i krzyczał do znoju.

Znosił to Paweł, nareszcie nie może;
Schodzi do Gawła i prosi w pokorze:
– Zmiłuj się waćpan, poluj ciszej nieco,
Bo mi na górze szyby z okien lecą.

A na to Gaweł: – Wolność, Tomku,
W swoim domku.
Cóż było mówić? Paweł ani pisnął,
Wrócił do siebie i czapkę nacisnął.

Nazajutrz Gaweł jeszcze smacznie chrapie,
A tu z powały coś mu na nos kapie.
Zerwał się z łóżka i pędzi na górę.
Stuk! Puk! – Zamknięto. Spogląda przez dziurę

I widzi... Cóż tam? cały pokój w wodzie,
A Paweł z wędką siedzi na komodzie.
– Co waćpan robisz? – Ryby sobie łowią.
– Ależ, mospanie, mnie kapie po głowie!

A Paweł na to: – Wolność, Tomku,
W swoim domku.
Z tej to powiastki morał w tym sposobie:
Jak ty komu, tak on tobie.

Anna Weysenhoff
Ewa Kruk-Krymala
Jacek Biłko
Marian Piekarski

NIEZBĘDNIK

Orientacja zawodowa.
Materiały metodyczne na "zieloną szkołę"
dla doradców zawodowych, nauczycieli
i pedagogów szkolnych

Z serii: "Wybór Zawodu"
Dla klas IV - VI

Anna Weyssenhoff, Ewa Kruk-Krymula

Jacek Biłko, Marian Piekarski

Orientacja zawodowa w klasach IV - VI szkoły podstawowej

Niezbędnik.

Materiały na „zieloną szkołę” dla nauczycieli

Kraków 2011

Spis treści

Wprowadzenie	43
I. Dzień pierwszy: Poznajemy swoją miejscowość”	45
II. Dzień drugi: Poznajemy zawody (część 1)	49
III. Dzień trzeci: Poznajemy zawody (część 2)	52
IV. Dzień czwarty: Porozumiewanie się	55
V. Dzień piąty: Rozwijanie indywidualnych zdolności	59
Podsumowanie	62
Aneks	63
Literatura	65

Wprowadzenie

Zgodnie z celem projektu, którym jest wspieranie procesu rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów poprzez opracowanie spójnego pakietu wystandaryzowanych narzędzi diagnostycznych i materiałów metodyczno-informacyjnych wspomagających ten proces, przedstawiamy publikację metodyczną pod nazwą Niezbędnik.

Materiał, zgodnie z jego tytułem, przeznaczony jest dla doradców zawodowych, pedagogów szkolnych i nauczycieli jako pomoc merytoryczna do pracy z młodzieżą. Zawiera scenariusze zajęć warsztatowych i inne ćwiczenia związane z wiedzą o edukacji i zawodach, w opracowaniu własnym. Niezbędnik upowszechni zestaw narzędzi stosowanych w poradnictwie zawodowym i będzie wykorzystany podczas wspólnej pracy doradców zawodowych z uczniem, a w szczególnych przypadkach również z jego rodzicami. Bez wątpienia rzeczywistość naszego życia obliguje szkołę nie tylko do rzetelnej realizacji dotychczasowych jej ról i funkcji, ale również do pełnienia jeszcze jednej nowej roli – roli doradczej.

Niniejsze opracowanie jest propozycją dla pedagogów do pracy z uczniami podczas wyjazdów na tzw. „zielone szkoły”. „Zielona szkoła” to rodzaj aktywności dzieci i młodzieży na świeżym powietrzu w połączeniu ze zdobywaniem wiedzy w atrakcyjniejszy sposób niż podczas lekcji w klasie. Początkowo oznaczało to sytuację, kiedy uczniowie i nauczyciele w okresie wiosennym, letnim lub jesiennym wyjeżdżali na kilka dni w jakieś ciekawe pod względem przyrodniczym lub kulturowym miejsce, gdzie odbywały się normalne lekcje. Współcześnie „zielona szkoła” to najczęściej kilkudniowy wyjazd klasy pod opieką nauczycieli nie tylko w atrakcyjne miejsce, ale także wyjazd z określonym tematem przewodnim.

Celem tej części Niezbędnika jest pomoc pedagogom w:

- zachęceniu uczniów do poznawania własnego potencjału i rozwijania zainteresowań;
- zapoznaniu uczniów z interesującymi ich zawodami oraz przekazaniu elementów podstawowej wiedzy o współczesnym rynku pracy;
- zapoznaniu uczniów z ofertą edukacyjną szkół gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych, zwłaszcza w miejscu zamieszkania;
- pobudzeniu uczniów do twórczej pracy nad sobą (propozycje zajęć dotyczących skutecznej komunikacji).

Niezbędnik przeznaczony jest głównie do pracy grupowej, ale może posłużyć także jako inspiracja do indywidualnej rozmowy doradczej z uczniem.

Opracowywane scenariusze zajęć i materiały przeznaczone są nie tylko do pracy z całymi klasami, ale także mogą mieć zastosowanie w mniejszych grupach (np. 8-, 10- czy 12-osobowych). Materiały proponowane w niezbędniku mogą być odpowiednio przygotowane przez doradcę czy nauczyciela i służyć do wielokrotnego użytku albo mogą być przekazywane uczniowi, który po ich opracowaniu i wypełnieniu przechowuje je w założonej teczce, która później po zielonej szkole stanowi jego bazę wiedzy o sobie. Niezbędnik podpowiada również nauczycielom, jakie materiały dodatkowe należy przygotować na tego rodzaju zajęcia.

Proponujemy następujące moduły tematyczne:

- I. Dzień pierwszy: Poznajemy swoją miejscowość;
- II. Dzień drugi: Poznajemy różne zawody (część 1);
- III. Dzień trzeci: Poznajemy różne zawody (część 2);
- IV. Dzień czwarty: Porozumiewanie się;
- V. Dzień piąty: Rozwijanie indywidualnych zdolności.

Zaproponowana formuła tematyczna pracy z uczniami podczas zielonych szkół obejmuje podstawowe zagadnienia, które mogą pomóc uczniowi nabyć nową, interesującą wiedzę oraz uświadomić, że warto dbać o swój „całościowy” rozwój (kompetencje interpersonalne), co jest bardzo potrzebne przy wyborze i wykonywaniu pracy zawodowej.

Program może być realizowany zgodnie z proponowaną kolejnością lub wybiórczo, zależnie od potrzeb uczniów. Decyzję pozostawiamy osobom prowadzącym. Mamy nadzieję, że przedstawione w Niezbędniku zagadnienia, scenariusze, ćwiczenia i literatura będą pomocne dla nauczycieli, pedagogów i doradców, wzbogacą ich warsztat pracy, a uczniom pomogą podejmować optymalne decyzje sięgające swymi skutkami daleko w przyszłość.

I. Dzień pierwszy: Poznajemy swoją miejscowość

1. Kontrakt grupowy

Zajęcia grupowe powinny być poprzedzone ćwiczeniami, które budują poczucie bezpieczeństwa uczestników, przełamują tzw. „lody” oraz zachęcają do otwartego dzielenia się swoimi refleksjami i spostrzeżeniami. Prowadzący zajęcia pedagog wspólnie z uczniami „podpisuje” kontrakt ułatwiający i pomagający podczas zajęć warsztatowych. Na początek proponujemy następujące ćwiczenie:

Temat	Zasady pracy grupy podczas zajęć na „zielonej szkole”.
Cel	poznanie oczekiwań, potrzeb i obaw uczniów, pokazanie uczniom, jak mogą skutecznie wykorzystać czas spędzony na „zielonej szkole”, poznanie, rozbudzenie i podtrzymanie motywacji do uczestniczenia w zajęciach.
Przebieg zajęć	<p>Nauczyciel wraz z uczniami tworzy tzw. „kontrakt” pracy grupy podczas zielonej szkoły. Podaje kilka przykładowych zasad, które na pewno muszą znaleźć się na liście, np.:</p> <ul style="list-style-type: none">• zwracamy się do siebie po imieniu,• dotrzymujemy zawartych umów,• wymieniamy się doświadczeniami,• wyrażamy się w formie „ja...”,• nie oceniamy – wyrażamy tylko swoją opinię,• szanujemy swój czas,• słuchamy, gdy ktoś mówi,• wyłączamy telefony komórkowe itd. <p>Następnie nauczyciel lub wybrany uczeń zapisuje każdą zasadę na dużym arkuszu papieru. Nauczyciel prosi uczniów, aby po kolei powiedzieli, co jeszcze powinno obowiązywać ich w czasie zajęć. Jeżeli wszyscy się zgadzają i zatwierdzają kontrakt (podpisując się na arkuszu), to będzie on obowiązywał podczas wszystkich zajęć warsztatowych na zielonej szkole.</p>
Przewidywany czas	20 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• poczucie bezpieczeństwa,• otwarte wyrażanie własnych myśli,• integracja grupy.
Materiały na zajęcia	Duży arkusz papieru, pisaki.

2. Poznajemy swoją miejscowość

Właściwe zaplanowanie kariery zawodowej wymaga do uczenia posiadania wielu informacji, które umożliwią dokonywanie trafnych decyzji edukacyjnych i zawodowych. Do tego celu możemy wykorzystać również pobyt i miejsce „zielonej szkoły”. Zajęcia grupowe z zakresu poradnictwa zawodowego powinny uczenia informować, wspierać, a w rezultacie zmieniać. Obszar informacji dotyczy tego, co uczeń wie

o sobie, dalszych możliwościach edukacyjnych, o zawodach, rynku pracy czy planowaniu własnej drogi zawodowej. Jakie informacje wydają się mu niezbędne, skąd czerpie wiedzę, jakich używa sposobów, czy potrafi ją zdobywać, w jaki sposób może ją wykorzystać.

Temat	Poznajemy swoją miejscowość.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • uświadomienie uczniom różnych sposobów zdobywania informacji, • uświadomienie uczniom wpływu specyfiki środowiska lokalnego na przyszłe życie człowieka.
Przebieg zajęć	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podział na grupy. 2. Rozdzielenie zadań (każda grupa zbiera inne dane, np. dotyczące ciekawych miejsc, możliwości kształcenia w miejscowości i okolicy, firm i zakładów pracy itp.). 3. Tworzenie mapy swojej miejscowości (zbieranie i zapisywanie oraz rysowanie danych). 4. Zajęcia warsztatowe – ćwiczenie nr 1 „Wszyscy, którzy tak jak ja...”, ćwiczenie nr 2 „Czy znasz swoją miejscowość?”.
Przewidywany czas	100 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie topografii swojej miejscowości, • rozpoznanie szkół w miejscu zamieszkania, • poznanie najważniejszych oraz interesujących zakładów pracy i firm
Materiały na zajęcia	<ul style="list-style-type: none"> • Duży arkusz papieru dla każdej grupy, • notes, • przybory do pisania i rysowania, • papier A4.
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	Ćwiczenie nr 1: „Wszyscy, którzy tak jak ja...”, Ćwiczenie nr 2: „Czy znasz swoją miejscowość?”.

Załączniki

Ćwiczenie nr 1

Temat	Wszyscy, którzy tak jak ja...
Cel	wzajemne poznanie, przełamanie lodów, wymiana doświadczeń.

Przebieg zajęć	Uczestnicy tworzą duże koło, w którym każdy ma swoje miejsce (na krześle, na poduszce). Na środek wychodzi ochotnik i mówi: „Wszyscy, którzy tak jak ja lubią...” i dodaje swoją ulubioną czynność, zainteresowanie, talent. Na to zdanie, dołączają do niego inne osoby, które zgadzają się z tym zdaniem. W tym czasie nauczyciel likwiduje jedno miejsce do siedzenia. Grupka osób chodzi chwilę na środku, po czym na hasło ochotnika „Stop”, zajmują miejsca w kręgu. Ostatnia osoba, która nie zdążyła zająć miejsca, pozostaje na środku i zaczynając od formuły mówi swoje zdanie. Zabawa może trwać do wyczerpania pomysłów.
Przewidywany czas	20 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • integracja grupy, • werbalizacja własnych upodobań, • inspiracja dla nowych pomysłów, działań.
Materiały na zajęcia	<ul style="list-style-type: none"> • Krzesła lub poduszki dla każdego uczestnika. • Ćwiczenie nr 2

Ćwiczenie nr 2

Temat	Czy znasz swoją miejscowość?
Cel	Zapoznanie uczestników zajęć z różnymi możliwościami i sposobami zdobywania i gromadzenia informacji.
Przebieg zajęć	Każda grupa po kolei przedstawia na forum efekty swojej pracy – dzieli się informacjami (i ciekawostkami) o miejscowości, w której mieszka. Tym samym następuje wymiana doświadczeń.
Przewidywany czas	70 minut.
Rezultaty	Uświadomienie potrzeby zbierania i gromadzenia informacji, co może być pomocne przy podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych.
Materiały na zajęcia	Duże arkusze papieru, kredki, pisaki.
Komentarz	Gromadzenie informacji jest jednym z efektów procesu komunikowania i składa się z wielu etapów. Informacja ma duże znaczenie przy podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych. Od rzetelności, wiarygodności i aktualności przekazywanych informacji zależy jakość podejmowanych decyzji. W dzisiejszym świecie informacje szybko się dezaktualizują. Powstają nowe możliwości kształcenia, nowe zawody, rynek pracy jest mobilny. Szybkie zmiany powodują potrzebę stałego i ciągłego poszukiwania, gromadzenia, aktualizowania i weryfikacji wszelkich informacji.

Dziennik pokładowy – dzień pierwszy:

Poznaję swoją miejscowość

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

Uwagi:

II. Dzień drugi: Poznajemy zawody (część 1)

Na tym etapie kształcenia uczniowie powinni posiadać (oprócz wiedzy o swoich zainteresowaniach i możliwościach dalszego ich rozwijania), elementarną wiedzę o zawodach i sposobach jej pozyskiwania. Wiedza o zawodach to zadania i czynności w ramach zawodu, warunki i środowisko pracy, przeciwwskazania zdrowotne i wymagania psychologiczne, kształcenie w zawodzie i wreszcie możliwości zatrudnienia w różnego rodzaju instytucjach, organizacjach, firmach czy zakładach pracy.

Temat	Poznajemy zawody (część 1)
Cel	Uświadomienie uczniom, jak ważna jest wiedza o zawodach i rynku pracy.
Przebieg zajęć	1. Ćwiczenie nr 1: „Maszyny”; 2. Ćwiczenie nr 2: „Konkurs zawodoznawczy”.
Przewidywany czas	100 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• poszerzenie wiedzy o zawodach,• zapoznanie ze źródłami informacji zawodowej i sposobami jej pozyskiwania,• zapoznanie z charakterystyką współczesnego rynku pracy.
Materiały na zajęcia	<ul style="list-style-type: none">• Kartki A4, długopisy.
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	Ćwiczenie nr 1: „Maszyny”, ćwiczenie nr 2: „Konkurs zawodoznawczy”.

Załączniki

Ćwiczenie nr 1

Temat	Maszyny.
Cel	Wprowadzenie do charakterystyki zawodów.
Przebieg zajęć	Podział klasy na kilka ok. 4-osobowych grup. Każdej z nich prowadzący przydziela nazwę jakiegoś zawodu (mówiąc do grupy „na ucho”), który muszą przedstawić w formie dramy, jako „Maszyna do (robienia czegoś)”. Pozostałe grupy zgadują, o jakie czynności chodzi. Wskazówki: Maszyny mogą być np. „do wypieku chleba”, „do pracy administracyjno-biurowej”, „do prowadzenia pojazdów”, „do pracy naukowej” itd. Każda grupa może przedstawiać więcej niż jeden zawód (lub zawody pokrewne od przydzielonego).

Przewidywany czas	40 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność autoprezentacji, • rozwijanie kreatywności i współpracy w grupie, • zainicjowanie myślenia o przyszłość
Komentarz prowadzącego	Wykonywanie każdego zawodu wiąże się z rzetelnym przygotowaniem do wykonywania konkretnych czynności, na których trzeba się znać. Każda praca wymaga wiedzy oraz doświadczenia praktycznego.

Ćwiczenie nr 2

Temat	Konkurs zawodoznawczy.
Cel	Poznanie charakterystyki różnych zawodów.
Przebieg zajęć	<ol style="list-style-type: none"> 1. Każdy uczestnik zapisuje na swojej kartce jak największą liczbę zawodów. Po podliczeniu prowadzący nagradza słownie zwycięzcę. 2. Następnie wybiera jeden ulubiony zawód i określa najważniejsze czynności, a grupa zgaduje, o jaki zawód chodzi. Uczeń może dodać, dlaczego ten akurat zawód mu się najbardziej podoba.
Przewidywany czas	60 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • poszerzenie podstawowej wiedzy o zawodach i o rynku pracy, • poznanie swoich preferencji zawodowych.
Materiały na zajęcia	Papier A4, długopisy.
Komentarz prowadzącego	<p>Aby trafnie wybrać zawód, trzeba wiedzieć, jakie są zawody i czym się charakteryzują. Informacje o zawodach można pozyskiwać w internecie, publikacjach książkowych (warto wymienić kilka pozycji), Urzędach Pracy, Szkolnych Ośrodkach Kariery, u pedagogów itd., ale także (a może przede wszystkim) w środowisku rodzinnym i u znajomych osób. Zachęcam do poszukiwania i analizowania informacji na ten temat i do obserwowania pracy różnych osób.</p> <p>Współczesny rynek pracy jest na tyle dynamiczny, że warto interesować się nim „na bieżąco”. Każdy, aby osiągnąć w przyszłości swój cel zawodowy, musi umieć go nazwać, sporządzić optymalny plan i go realizować. Myśląc o przyszłej pracy zawodowej, musimy dokładnie wiedzieć, czego chcemy.</p> <p>Wskazówka: Dyskusja.</p>

Dziennik pokładowy – dzień drugi: Poznajemy zawody (część 1)

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

Uwagi:

III. Dzień trzeci: Poznajemy zawody (część 2)

Temat	Poznajemy zawody (część 2).
Cel	Uświadomienie uczniom ważności wiedzy zawodoznawczej.
Plan zajęć	Ćwiczenie nr 1: „Maszyny”; Ćwiczenie nr 2: „Konkurs zawodoznawczy”.
Przewidywany czas	120 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• poznanie charakterystyki danych zawodów,• poznanie indywidualnych preferencji zawodowych.
Materiały na zajęcia	Niepotrzebne kartki, gazety, taśma klejąca, rurki do picia napojów, ewentualnie kilka krzeseł, plecaków, ubrań (wszystko to, co może przydać się do budowy „zamku”); karteczki samoprzylepne, pisaki.
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	Ćwiczenie nr 1: „Zamek”, ćwiczenie nr 2: „Karteczki”.

Załączniki

Ćwiczenie nr 1

Temat	Zamek
Cel	Poznanie ról społecznych i zawodowych.
Przebieg ćwiczenia	<p>Prowadzący dzieli klasę na kilka 4–5-osobowych zespołów. Każda grupa znajduje sobie dogodne miejsce na sali. Prowadzący przedstawia instrukcję: „Każda grupa ma zbudować zamek z materiałów, które są na środku sali. Pamiętajcie, że są one dla was wszystkich i trzeba się nimi podzielić ze wszystkimi grupami. Następnie stworzcie historię-legendę tego zamku. Możecie podzielić się na role, a potem opowiecie o tym wszystkim. Zrobimy konkurs na najciekawszą budowlę i fabułę. Na przygotowania do przedstawienia macie ok. 30 minut.</p> <p>Wskazówki: W trakcie rozdawania materiałów trzeba zadbać o możliwie sprawiedliwy ich podział. Warto omówić potem ten problem. Prowadzący może ustalić jakąś symboliczną nagrodę dla zwycięzców. Głosowanie na wygranych może być według zasady demokracji. Warto zadbać o dowartościowanie uczestników zabawy za ich „zasługi” – ciekawe pomysły, pracowitość... Po relacji każdej z grup można omówić poszczególne role, w które weszli uczestnicy – zarówno fabularne, jak i społeczne (lider zespołu, pracownicy fizyczni, autor historii, speaker, itd.).</p>

Przewidywany czas	90 minut.
Rezultaty	poszerzenie wiedzy o zawodach, umiejętność współdziałania w zespole.
Materiały na zajęcia	niepotrzebne kartki, gazety, taśma klejąca, rurki do picia napojów, ewentualnie kilka krzeseł, plecaków, ubrań (wszystko to, co może przydać się do budowy „zamku”).
Komentarz prowadzącego	Każdy z nas posiada inne, określone zdolności do wykonywania danych czynności. Intuicyjnie wiemy, co nam wychodzi lepiej (zwykle tym się bardziej interesujemy) i w sytuacji wyboru podejmujemy się tego właśnie działania. Im więcej będziemy próbować różnych aktywności, tym będzie większa nasza wiedza o sobie i trafniejszy wybór na przyszłość.

Ćwiczenie nr 2

Temat	Karteczki.
Cel	Poznanie cech różnych zawodów.
Plan zajęć	Praca w ok. 6-osobowych grupach. W każdej grupie uczestnicy nakleją sobie wzajemnie na czoło nazwę jakiegoś zawodu tak, aby adresat nie widział, „kim jest”. Siedząc w kręgu, po kolei zadają grupie wyłącznie pytania zamknięte, mające pomóc mu zgadnąć, o jaki zawód chodzi. Grupa może odpowiadać tylko „Tak” lub „Nie”, a w przypadku wątpliwości prosić o doprecyzowanie pytania. Jeśli odpowiedź na dane pytanie jest przecząca, pyta następna osoba z kręgu, a jeśli twierdząca, pytający ma prawo do zadania kolejnego pytania. Zabawa trwa aż do odgadnięcia zawodów przez wszystkich. Wskazówka: Ćwiczenie można przeprowadzić kilka razy, zmieniając nazwy zawodów.
Przewidywany czas	30 minut.
Rezultaty	umiejętność autoprezentacji poznanie roli pytań w pozyskiwaniu informacji.
Materiały na zajęcia	Karteczki samoprzylepne, pisaki.

Dziennik pokładowy – dzień trzeci: Poznajemy zawody (część 2)

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

Uwagi:

IV. Dzień czwarty: Porozumiewanie się

Dla współczesnego człowieka umiejętności interpersonalne są niezwykle ważne. Pomagają one w życiu nie tylko społecznym, ale i zawodowym. Wiele nieporozumień w relacjach międzyludzkich, zarówno prywatnych, jak i zawodowych, jest wynikiem złej komunikacji. Komunikowanie się ludzi między sobą może mieć formę wypowiedzi ustnych lub pisemnych. Może być wynikiem przekazu wizualnego lub odbywać się niewerbalnie, poprzez tzw. mowę ciała. Dla młodego człowieka umiejętności dobrej komunikacji i autoprezentacji są niezbędne, zwłaszcza w procesie rekrutacji i poszukiwania pracy. Wtedy musimy zaprezentować się przyszłemu pracodawcy, przedstawić swoją kandydaturę. Znajomość zasad skutecznej komunikacji i technik autoprezentacji pozwala skutecznie zaprezentować się pracodawcy i rozwiązać obawy, czy nadajemy się na konkretne stanowisko pracy.

Temat	Porozumiewanie się.
Cel	Rozwój umiejętności skutecznego komunikowania się z innymi.
Plan zajęć	1. Ćwiczenie nr 1: „Wołacze – zagłuszacze – słuchacze”; 2. Ćwiczenie nr 2: „Opisywanie rysunków”.
Przewidywany czas	120 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• polepszenie jakości komunikacji w grupie,• uświadomienie roli komunikacji w życiu społecznym i zawodowym.
Materiały na zajęcia	2 rysunki, np. pocztówki lub odręczny szkic.
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	Ćwiczenie nr 1: „Wołacze – zagłuszacze – słuchacze”, ćwiczenie nr 2: „Opisywanie rysunków”.
Aneks (przykłady rysunków)	Aneks nr 1 – rysunek nr 1, Aneks nr 2 – rysunek nr 2.

Załączniki

Ćwiczenie nr 1

Temat	Wołacze – zagłuszacze – słuchacze..
Cel	Prezentacja poszczególnych ról w komunikacji.

Przebieg ćwiczenia	<p>Klasa zostaje podzielona na 3 grupy. W pierwszej fazie ćwiczenia, grupa nr 1 odgrywa rolę „wołaczy”, czyli wykrzykuje hasło (zdanie zaproponowane przez prowadzącego) w kierunku grupy nr 2 („słuchaczy”), przy czym jednocześnie grupa nr 3 („zagłuszacze”) próbuje za wszelką cenę nie dopuścić do tego, żeby „słuchacze” poprawnie zrozumieli podane hasło (krzykiem, zniekształceniami słów itd.). W drugiej i trzeciej fazie ćwiczenia grupy zamieniają się rolami.</p> <p>Po realizacji tych faz uczestnicy dzielą się doświadczeniami z odgrywania każdej z ról.</p> <p>Wskazówka: Okazuje się, że różne osoby różnie czują się w danej funkcji, co należy podkreślić i wyjaśnić, jako naturalną predyspozycję danej osoby do pełnienia określonej funkcji.</p>
Przewidywany czas	3 minuty dla każdego ucznia.
Rezultaty	umiejętność autoprezentacji, zainicjowanie myślenia o przyszłości, zburzenie stereotypów.
Komentarz prowadzącego	Ciągle i w każdej sytuacji musimy podejmować określone decyzje, nawiązywać relacje z innymi. Jest to szczególnie ważne podczas poszukiwania pracy.

Ćwiczenie nr 2

Temat	Opisywanie rysunków.
Cel	Uświadomienie uczniom znaczenia precyzji komunikatu.
Przebieg ćwiczenia	<p>1. Należy utworzyć pary (osoba A i osoba B). Każda para dysponuje 2 kartkami papieru A4 i ołówkiem. Uczniowie siedzą przy stołach tak, aby sobie wzajemnie nie przeszkadzali.</p> <p>Instrukcja: „Za chwilę osoby A zamkną oczy, otworzą je dopiero wówczas, kiedy powiem. Osoby B w tym czasie będą oglądać przygotowany rysunek (będzie nim kwiatek; aneks nr 1). Postarają się go dobrze zapamiętać (należy z nim podejść do każdego B), aby umieli dokładnie opisać go osobie A. Osoby A po otworzeniu oczu będą odtwarzać rysunek na kartce, na podstawie opisu kolegi. Chodzi o to, aby narysowany obrazek jak najdokładniej przypominał wzór. Nie trzeba skupiać się na artystycznym wykonaniu. Czy zrozumieliście, na czym polegać będzie praca?”. Na pytania dzieci, czy mogą powiedzieć, co rysunek przedstawia oraz czy mogą pokazywać rękami wielkość, kształt itd., odpowiadamy twierdząco. „Każdy sposób opisu będzie dobry, chodzi o to, aby na waszej kartce powstał zbliżony do wzoru obrazek”. Osoby A mogą również zadawać pytania partnerowi, np. czy rysuję dobrą wysokość, grubość itp. Jedyne, czego nie wolno osobie B, to rysowanie za osobę A. Kiedy uczniowie dokładnie zrozumieją, o co w ćwiczeniu chodzi, prosimy, aby osoby A zamknęły oczy, a B pokazujemy obrazek. Zanim poprosimy, aby osoby A otworzyły oczy, obrazek chowamy. Osoby A rysują, instruowane przez osoby B, a praca trwa do momentu, gdy obrazki są gotowe.</p>

	<p>Wskazówka: Warto „podsluchiwać”, jak dzieci tłumaczą, jak rysujący pytają. Będzie to potrzebne do omówienia ćwiczenia. Wykonane rysunki rozkładamy na podłodze, aby wszyscy je widzieli. Dzieci wybierają te, które są najbardziej podobne do wzoru (kształt, wielkość obrazka, a nie np. walor artystyczny kwiatka).</p> <p>2. Powtarzamy ćwiczenie. Następuje zamiana ról. Na drugiej kartce będą rysować osoby B, a osoby A będą tłumaczyć. Wzorem będzie drugi przygotowany obrazek (aneks nr 2).</p> <p>Rysunków lepszych na pewno będzie więcej niż poprzednio, mimo że wzór był bardziej skomplikowany. Oklaskami nagradzamy autorów.</p> <p>W podsumowaniu warto spytać autorów najlepszych prac, co pomogło im odтворzyć obrazek. Jakie informacje uzyskali od osób A, jakie stawiali pytania.</p>
Przewidywany czas	30 minut.
Rezultaty	Zwiększenie umiejętności trafnych i dokładnych wypowiedzi w czasie rozmowy.
Materiały na zajęcia	Kartki A4, ołówki.
Komentarz prowadzącego	<p>Ważnym elementem komunikacji jest umiejętność precyzyjnej wypowiedzi. To dzięki niej nie tylko przekazujemy sobie informacje, ale i wywieramy wpływ na innych. Porozumiewanie się ludzi między sobą jest jedną z podstawowych umiejętności życiowych, pozwalających kształtować dobre relacje z innymi. Czasami zdarza się tak, że nasz rozmówca myśli i odbiera świat zupełnie inaczej niż my i nie wszystkie rzeczy są dla niego oczywiste. Zrozumienie tego może poprawić naszą komunikację z innymi. Nasze wypowiedzi powinniśmy tak formułować, by nasi rozmówcy bez trudu mogli zrozumieć przekaz. Powinny być precyzyjne i jasne.</p>

Dziennik pokładowy – dzień czwarty: Porozumiewanie się

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

Uwagi:

V. Dzień piąty: Rozwijanie indywidualnych zdolności

Rozwijanie swoich zainteresowań to w tym wieku bardzo ważna baza dla budowania przyszłości edukacyjnej i zawodowej oraz budowania poczucia własnej wartości.

Świadomość mocnych i słabych stron jest bazą do przyszłych wyborów. Istotną rolę w tym procesie rozwoju odgrywa środowisko rodzinne ucznia, którego zadaniem jest obserwacja oraz wspieranie w kształtowaniu indywidualnej osobowości.

Temat	Rozwijanie indywidualnych zdolności.
Cel	Poznanie samego siebie.
Plan zajęć	1. Ćwiczenie „Cztery życzenia”; 2. Ćwiczenie „Moje mocne strony”.
Przewidywany czas	100 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• uświadomienie różnic indywidualnych,• wzrost samooceny,• zainicjowanie myślenia o przyszłości edukacyjnej i zawodowej.
Materiały na zajęcia	Kartki A4, długopisy.
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	Ćwiczenie nr 1: „Cztery życzenia”, ćwiczenie nr 2: „Moje mocne strony”.

Załączniki

Ćwiczenie nr 1

Temat	Cztery życzenia.
Cel	Zachęta do planowania przyszłości.
Przebieg ćwiczenia	<ul style="list-style-type: none">• Prowadzący proponuje grupie następujące ćwiczenie:• Wyobraź sobie, że stajesz przed tobą czarodziej, który zrobi wszystko, aby spełnić twoje cztery życzenia, dotyczące przyszłej pracy zawodowej. Wypisz na otrzymanej kartce papieru swoje życzenia zawodowe.
Przewidywany czas	3 minuty dla każdego ucznia.

Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność autoprezentacji, • zainicjowanie myślenia o przyszłości.
Materiały na zajęcia	Kartki A4, długopisy.
Komentarz prowadzącego	Każdy z nas, aby osiągnąć w przyszłości swój cel zawodowy, musi umieć go zdefiniować i nazwać. Następnie sporządzić realny do zrealizowania plan i konsekwentnie i systematycznie go realizować. Myśląc o przyszłej pracy zawodowej, musimy dokładnie wiedzieć, czego chcemy. A żeby to wiedzieć, musimy najpierw próbować różnych aktywności, żeby poznać ich indywidualną dla każdego wartość.

Ćwiczenie nr 2

Temat	Moje mocne strony.
Cel	Poznanie swoich mocnych stron, zdolności, talentów.
Przebieg ćwiczenia	<p>Każdy uczestnik zapisuje na kartce jak najwięcej swoich pozytywnych stron, umiejętności, zdolności, talentów... Warto, żeby podawać także przykłady sytuacji, w których one „w czymś pomagają”. Prowadzący motywuje do zapisu co najmniej 10 przykładów. Następnie chętni uczniowie opowiadają o swoich doświadczeniach.</p> <p>Możliwa wymiana doświadczeń w grupie; a prowadzący wzmacnia poszczególne osoby poprzez zachętę do dalszego rozwijania talentów.</p>
Przewidywany czas	60 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost poczucia własnej wartości, • uświadomienie sobie mocnych stron.
Materiały na zajęcia	Kartki papieru A4, długopisy.
Komentarz prowadzącego	<p>Warto dbać o rozwój osobisty, budowanie poczucia własnej wartości po to, by w przyszłości na tym oprzeć wybory edukacyjne i zawodowe. Każdy z nas ma mocne i słabe strony, a znajomość ich pomaga nam na co dzień w życiu.</p> <p>Gorąco zachęcam do rozwijania swoich zainteresowań (kółka zainteresowań inne zajęcia pozalekcyjne, aktywność własna), jako bazy dla przyszłych wyborów.</p>

Dziennik pokładowy – dzień piąty: Przygotowanie do rynku pracy

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

Uwagi:

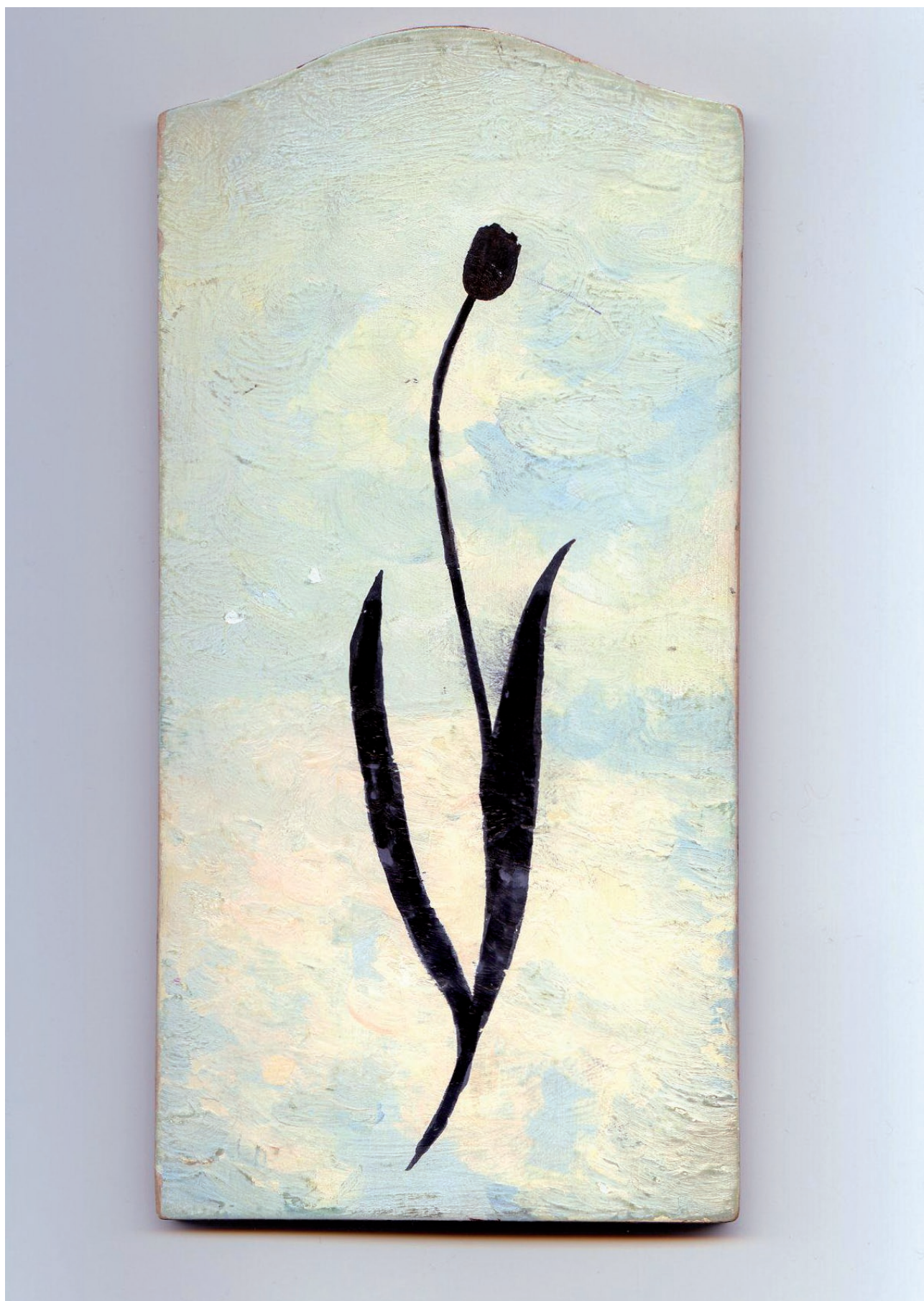
Podsumowanie

Orientacja zawodowa w klasach IV–VI szkoły podstawowej często prowadzona jest w formie gier i zabaw jako próba pokazania różnorodności zawodów i cech potrzebnych do ich wykonywania. Przede wszystkim jest to próba uświadomienia, że każdy jako dorosły będzie wykonywał jakąś pracę i trzeba się do tego dobrze przygotować. Aby wiedzieć, „w czym jest się dobrym”, trzeba próbować różnych działań, aktywności, które sprawiają przyjemność czy też są wyzwaniem. Bo właśnie rozwijanie swoich zainteresowań jest w tym okresie rozwojowym bazą dla przyszłych wyborów.

Przed uczestnictwem w życiu szkolnym dziecko było zwłaszcza pod opieką rodziny (nie każde dziecko chodzi do przedszkola). W szkole dziecko wchodzi w zupełnie nieznaną środowisko. „Rodzina nie przestaje jednak wypełniać swoich funkcji opiekuńczo-wychowawczych, lecz stają się one coraz bardziej złożone. Rodzice często nie potrafią sami przygotować dziecka do przyszłego życia zawodowego i społecznego i dlatego w czasie nauki szkolnej pod kierunkiem wychowawców, pod wpływem nowych wiadomości i umiejętności, dziecko powinno rozwijać się intensywnie i wszechstronnie. Stąd ogromna rola szkoły jako instytucji wspomagającej rodzinę w tym trudnym zadaniu, jakim jest wychowanie wartościowego człowieka” (Jundziłł, 2005: 45).

Uczestniczenie w różnorodnych zajęciach uczy koncentracji, zachowań społecznie pożądanych, uczy przestrzegania ustalonych reguł, co jest niezbędne do funkcjonowania w szkole i świecie w ogóle. Jeśli dziecko ma wpojone te zasady i je stosuje, łatwiej jest akceptowane przez rówieśników i nauczycieli, a co za tym idzie, wzrasta poczucie jego własnej wartości. Wiele ćwiczeń tu opisanych ma charakter grupowy – właśnie ze względu na chęć wzmacniania tych kompetencji. Pozalekcyjne zajęcia grupowe są okazją do pokonywania nieśmiałości i wzmacniania samooceny. Są tak samo ważne dla rozwoju dziecka jak nauka formalna (szkolna). Mogą być pomocne w rozpoznawaniu własnych zainteresowań i preferencji zawodowych, niezbędnych przy wyborze dalszej drogi edukacyjnej.

Aneks nr 1 [rysunek przygotowała Justyna Kosteczka]

Aneks nr 2

[kartka pocztowa projektu Romana Kalarusa, 1995, Galeria Plakatu Kraków]

Podstawowe akty prawne regulujące wyjazdy z młodzieżą, w tym również na „zielone szkoły”:

- 1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu**
z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz.U. Nr 135, poz. 1516);
- 2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu**
z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69);
- 3. Rozporządzenie Rady Ministrów**
z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, kąpiących się i uprawiających sporty wodne (Dz.U. z 1997 r., Nr 57, poz. 258).

Literatura

- Eby J., Smutny J.F., *Jak kształcić uzdolnienia dzieci i młodzieży*, WSiP, Warszawa 1998.
- Dryden G., Vos J., *Rewolucja w uczeniu*, Zysk i S-ka, Poznań 2003.
- Fisher R., *Lepszy start*, Rebis, Poznań 2002.
- Hamer H., *Klucz do efektywności nauczania*, Veda, Warszawa 1994.
- Jundziłł E., *Potrzeby psychiczne dzieci i młodzieży*, Wyd. UG, Gdańsk 2005.
- Locke E.A., *Jak uczyć się efektywnie*, Wyd. RK, Poznań 2004.
- Paszowska-Rogacz A., Tarkowska M., *Metody pracy z grupą w poradnictwie zawodowym*, KOWEziU, Warszawa 2004.
- Paszowska-Rogacz A., *Psychologiczne podstawy wyboru zawodu*, KOWEziU, Warszawa 2003.
- Paszowska-Rogacz A., *Warsztat pracy europejskiego doradcy kariery zawodowej*, KOWEziU, Warszawa 2002.
- Szmidt J., *Elementarz twórczego życia*, Intra, Warszawa 1994.

Anna Weysenhoff
Ewa Kruk-Krymula
Jacek Biłko
Marian Piekarski

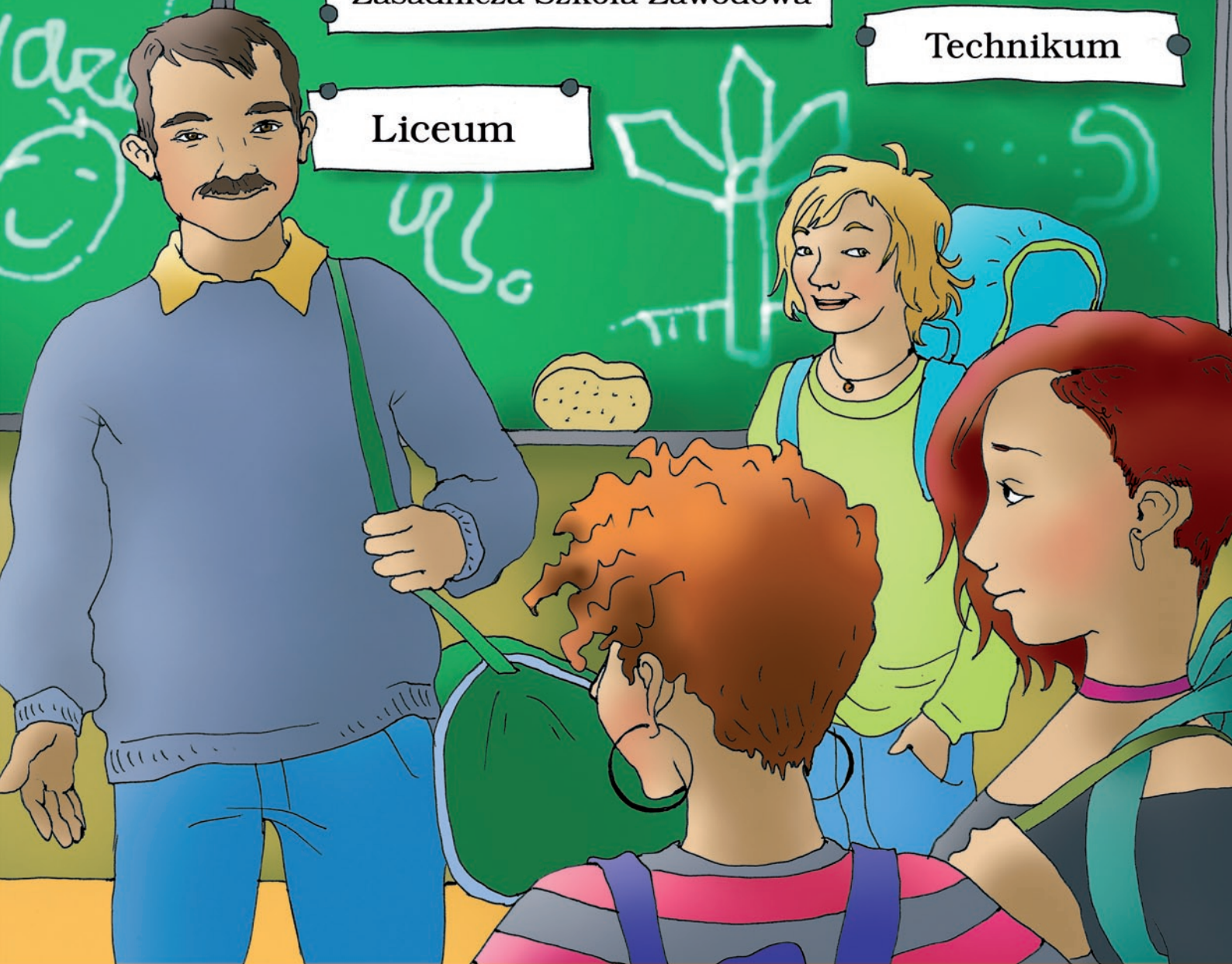
NIEZBĘDNIK

Poszukuję zawodu.
Materiały metodyczne na "zieloną szkołę"
dla doradców zawodowych, nauczycieli
i pedagogów szkolnych

Zasadnicza Szkoła Zawodowa

Technikum

Liceum

Z serii: "Wybór Zawodu"
Dla szkół gimnazjalnych

Anna Weysenhoff, Ewa Kruk-Krymula

Jacek Biłko, Marian Piekarski

Poszukuję zawodu

Niezbędnik.

Materiały metodyczne na „zieloną szkołę”
dla doradców zawodowych, nauczycieli
i pedagogów szkolnych

Kraków 2011

Spis treści

Wprowadzenie	71
I. Dzień pierwszy – Poznaję miejscowość „zielonej szkoły”	74
II. Dzień drugi – Myślimy o zawodach	79
III. Dzień trzeci – Tożsamość zawodowa	82
IV. Dzień czwarty – Tożsamość zawodowa cd.	86
V. Dzień piąty – Autoprezentacja, podsumowanie „zielonej szkoły”	90
Zakończenie	93
Literatura	94

Wprowadzenie

Nauka w gimnazjum to czas przechodzenia z dzieciństwa do dorosłości. Rozpoczyna się intensywne tworzenie tożsamości zawodowej. W początkach nauki w gimnazjum uczeń coraz skrupulatniej analizuje własne zdolności pod kątem wymagań zawodowych. W dalszej części musi zintegrować potrzeby, zainteresowania, umiejętności, jakie posiada, wyznawane wartości oraz dostępne na rynku możliwości. Dlatego tak niezbędne jest aktywne eksperymentowanie z rolami. Krótkotrwałe zaangażowanie emocjonalne w określone role służy tworzeniu się wewnętrznie zróżnicowanej i wielowątkowej tożsamości. Jednostka staje się kreatorem własnego losu. W rozwoju tym istotną rolę odgrywa wymiar zawodowy. Kończący gimnazjum uczeń powinien nakreślić własną ścieżkę edukacyjną związaną z przyszłym zawodem. Obliguje to szkołę do pełnienia funkcji doradczej, dotyczącej przygotowania młodego człowieka do świadomego wyboru własnej drogi zawodowej, co oznacza.

- wybór poziomu i kierunku kształcenia z uwzględnieniem możliwości umysłowych (wybór typu szkoły ponadgimnazjalnej lub zawodowego kształcenia pozaszkolnego);
- świadomość własnych predyspozycji, zainteresowań, ambicji dotyczących przyszłości zawodowej;
- wiedza o własnym zdrowiu (istnieją przeciwwskazania psychofizyczne w wykonywaniu konkretnych zawodów).
- Do zadań szkoły należy:
- kształcenie umiejętności dotyczących wzmocnienia zdolności do samopoznawania, kształcenie zdolności do samodzielnego radzenia sobie z trudnościami,
- wyposażenie uczniów w umiejętność podejmowania decyzji, poprzez pobudzanie twórczego myślenia,
- utwierdzenie ucznia w dokonanym wyborze (wzmocnienie samooceny),
- informowanie o szkołach ponadgimnazjalnych (system szkolny, zasady rekrutacji, warunki przyjęć),
- zaproponowanie uczniom z niepełnosprawnością skorzystania z pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznej (w celu zdiagnozowania możliwości i uzyskania pomocy w wyszukaniu odpowiedniej placówki kształcącej, uwzględniającej niepełnosprawność).

Realizatorami tych trudnych, jednych z najważniejszych zadań wychowawczych winni być przede wszystkim rodzice, wspierani i mobilizowani do pomocy swym dzieciom przez całą radę pedagogiczną. Koordynatorem wszystkich działań wychowawczych, czyli tych związanych również z orientacją szkolną i zawodową, na terenie klasy zawsze będzie wychowawca.

Niniejsze opracowanie jest propozycją dla doradców, nauczycieli, pedagogów szkolnych i wychowawców, którzy uwzględniając realia szkoły (brak profesjonalnych doradców), podejmują się roli wpływania na rozwój zawodowy młodych ludzi, poprzez wspieranie tworzenia indywidualnych planów karier. Pomocą może być wyjazd na tzw. „zieloną szkołę”. „Zielona szkoła” to rodzaj aktywności dzieci i młodzieży na świeżym powietrzu w połączeniu ze zdobywaniem wiedzy w atrakcyjniejszy sposób niż podczas lekcji w klasie. Początkowo oznaczało to sytuację, kiedy uczniowie i nauczyciele w okresie wiosennym, letnim lub jesiennym wyjeżdżali na kilka dni w jakieś ciekawe pod względem przyrodniczym lub kulturowym miejsce, gdzie odbywały się normalne lekcje. Obecnie „zielona szkoła” to najczęściej kilkudniowy wyjazd klasy, pod opieką nauczycieli, z określonym tematem przewodnim, który jest realizowany w czasie pobytu. Przygotowany niezbędnik jest jedną z propozycji tematu przewodniego, głównej idei wyjazdu na zieloną szkołę – „Poszukuję zawodu”.

Celem niezbędnika jest pomoc doradcom, nauczycielom, pedagogom w:

- wprowadzeniu młodzieży w tematykę dokonywania wyborów i podejmowania ważnych dla jej przyszłości decyzji w zakresie doboru szkoły, kierunku studiów i przyszłego zawodu,
- zachęceniu uczniów do poznawania własnego potencjału i preferencji zawodowych,
- poznaniu przez uczniów dziedzin zawodowych, w których mogliby kiedyś pracować,
- przekazaniu informacji o współczesnym rynku pracy,
- pobudzeniu do twórczej pracy nad sobą.

Niezbędnik przeznaczony jest głównie do pracy grupowej, ale może posłużyć także jako inspiracja do indywidualnej rozmowy doradczej z uczniem.

Opracowywane scenariusze zajęć i materiały przeznaczone są nie tylko do pracy z całymi klasami, ale także mogą mieć zastosowanie w mniejszych grupach, np. 8-, 10- czy 12-osobowych. Materiały proponowane w niezbędniku mogą być odpowiednio przygotowane przez doradcę czy nauczyciela i służyć do wielokrotnego użytku. Mogą być także przekazywane uczniowi, który po ich opracowaniu i wypełnieniu przechowuje je w założonej teczce, która później po „zielonej szkole” stanowi jego bazę wiedzy o sobie. Niezbędnik podpowiada również nauczycielom, jakie materiały dodatkowe należy przygotować na tego rodzaju zajęcia.

Obszary tematyczne, które z powodzeniem mogą być realizowane podczas „zielonej szkoły” w gimnazjum (może z funkcjonującym doradcą zawodowym, pedagogiem szkolnym lub zaproszonym psychologiem z poradni), to:

- poszukiwanie i selekcja informacji,
- osobowość i tożsamość zawodowa (związki między predyspozycjami, preferencjami a przyszłym zawodem),
- wiązanie potrzeb z planem rozwoju ścieżki kariery,
- poznawanie zawodów (podział zawodów ze względu na podstawowe środowiska pracy) na przykładzie pracy mieszkańców,
- autoprezentacja w kontekście starania się o pracę.

Proponowany przez nas program przeplatany powinien być zajęciami sportowymi i rekreacyjnymi. Plan zajęć tworzą bloki tematyczne, przeznaczone do realizacji na każdy dzień.

Są to:

1. Dzień pierwszy – Poznaję miejscowość „zielonej szkoły”;
2. Dzień drugi – Poznajemy zawody;
3. Dzień trzeci – Tożsamość zawodowa;
4. Dzień czwarty – Komunikacja interpersonalna;
5. Dzień piaty – Autoprezentacja i podsumowanie zajęć.

Przy planowaniu zajęć należy pamiętać, że zajęcia grupowe z zakresu poradnictwa zawodowego powinny uczenia informować, wspierać, a w rezultacie zmieniać. Obszar informacji dotyczy tego, co uczeń wie o sobie, dalszych możliwościach edukacyjnych, o zawodach, rynku pracy czy planowaniu własnej drogi zawodowej. Jakie informacje wydają się mu niezbędne, skąd czerpie wiedzę, jakich używa narzędzi. Materiał, zgodnie z jego tytułem, przeznaczony jest dla doradców zawodowych, pedagogów szkolnych i nauczycieli jako konieczna pomoc do merytorycznej pracy z młodzieżą. Należy pamiętać, że celem pracy dorad-

cy jest przede wszystkim opracowanie indywidualnego planu kariery zawodowej i edukacyjnej. „Zielona szkoła” jest wstępem do opracowania takiego planu. Musi ona być uzupełniona zajęciami indywidualnymi, w czasie których powstanie plan kariery zawodowej. Niezbędnik zawiera scenariusze zajęć warsztatowych, gry szkoleniowe oraz inne ćwiczenia związane z wyborem edukacyjno-zawodowym uczniów szkół gimnazjalnych. Upowszechnia także zestaw narzędzi stosowanych w poradnictwie zawodowym i może być wykorzystany podczas wspólnej pracy doradców zawodowych z uczniem.

I. Dzień pierwszy: Poznaję miejscowość „zielonej szkoły”

Plan dnia – ćwiczenia:

a). Zajęcia wstępne. Motywacja do aktywnego udziału w kreowaniu ścieżki rozwoju zawodowego:

- „Zasady”,
- „Plakat”.

b.) Miejscowość „zielonej szkoły”:

„Zwiadowcy”.

Podsumowanie dnia:

a) Zajęcia wstępne. Motywacja do aktywnego udziału w kreowaniu ścieżki rozwoju zawodowego.

Zajęcia wstępne powinny uwzględniać następujące cele:

1. Określić zasady pracy w grupie.
2. Zbudować u uczestników poczucie bezpieczeństwa.
3. Stworzyć klimat do działań twórczych.
4. Zmotywować uczniów do aktywnego udziału w proponowanych zajęciach.

W tym celu proponujemy następujące ćwiczenia:

Ćwiczenie nr 1: „Zasady”

Temat	Zasady pracy w grupie podczas zajęć na „zielonej szkole”.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• rozbudzenie u uczniów poczucia odpowiedzialności za „efekty zielonej szkoły”,• stworzenie zasad będących ramami spontanicznej aktywności uczestników,• poznanie, rozbudzenie i podtrzymanie motywacji do uczestniczenia w zajęciach,• budowa poczucia przewidywalności i bezpieczeństwa,• nauka negocjacyjnego dochodzenia do zasad współżycia w grupie,• stworzenie ram pracy,• poczucie bezpieczeństwa,• otwarte wyrażanie własnych myśli,• integracja grupy,• stworzenie listy powodów, dla których warto kreować własną karierę, nauczyciel będzie mógł się do niej odwoływać w czasie zajęć,• wytworzenie atmosfery zaangażowania,• wzięcie przez gimnazjalistów współodpowiedzialności za atmosferę pracy podczas „zielonej szkoły”.
	<p>I faza. Nauczyciel informuje uczniów o celach zielonej szkoły. Przedstawia ramowy program. Pyta uczniów o oczekiwania.</p> <p>II faza. Tworzenie zasad. Uczniowie dzielą się na dobrane losowo grupy 5-osobowe. Każda z nich tworzy listę obaw i listę zasad, które przyczynią się do budowy pozytywnego klimatu współpracy.</p>

Przebieg ćwiczenia	Grupy czytają każdą z zasad. Następnie wybrany uczeń zapisuje każdą zasadę na dużym arkuszu papieru. Nauczyciel dba, aby zasady były sformułowane jako komunikat bez używania zdań przeczących ze słowem „nie”. W przypadku pojawienia się takowych przeformułuje je, np. „nie przezywamy się” na „odnosimy się do siebie z szacunkiem”. Uczący dba o to, by zasady uwzględniały interes każdej jednostki. Następnie wszyscy i zatwierdzają kontrakt (podpisują). Od tej chwili będzie on obowiązywał podczas zajęć warsztatowych na „zielonej szkole”. III faza. Omówienie przez prowadzącego spisanych przez grupę obaw.
Przewidywany czas	30 minut.
Materiały na zajęcia	Kartki papieru A4, długopisy.

Ćwiczenie nr 2: „Plakat”

Temat	Motywacja do brania odpowiedzialności za własny rozwój zawodowy.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • przełamywanie barier, • wzrost motywacji do aktywnego udziału w zajęciach „wybieram zawód”, • rozwijanie spontaniczności.
Przebieg ćwiczenia	Uczniowie dzielą się na grupy 3-osobowe. Każda z nich wykonuje plakat nt. „czym kieruję się przy wyborze zawodu”. Formuła plakatu jest szeroka. Celem jest przedstawienie pozytywnego aspektu zaangażowania człowieka w wybór zawodu. Może to być przyjemność z wykonywania czynności, którą się lubi, aspekt finansowy lub współpraca z innymi. W drugiej części następuje prezentacja plakatów. Prowadzący komentuje je, nawiązując do celów wyjazdu na „zieloną szkołę”. Pokazuje, że efekty zajęć są zbieżne z tym, co pozytywnie wpływa na rozwój.
Przewidywany czas	60 minut.
Materiały na zajęcia	Arkusze papieru A3, farby plakatowe.

Miejscowość „zielonej szkoły”:

Budowanie własnej ścieżki rozwoju zawodowego wymaga aktywności i kreatywnego podejścia do życia. Ważnym tego elementem jest umiejętność poszukiwania i selekcji informacji. Umiejętność ta pomaga dokonywać trafnych decyzji edukacyjnych i zawodowych. Pobyt na „zielonej szkole” znakomicie nadaje się do rozwijania tych kompetencji. Dzieje się to dwójako. Po pierwsze, jest to udział w zajęciach. Po drugie, nauczyciel może wykorzystać naturalne warunki środowiska. Aby realizować te cele, proponujemy następujące ćwiczenie:

Ćwiczenie nr 3: „Zwiadowcy”

Temat	Poznaję miejscowość „zielonej szkoły”.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> kształcenie umiejętności zdobywania, wyszukiwania i selekcji informacji, uczenie samodzielności poznawczej, rozwijanie inicjatywy oraz umiejętności dobrej organizacji pracy, pokazanie uczniom różnych sposobów zdobywania informacji, uświadomienie uczniom wpływu specyfiki środowiska lokalnego na życie zawodowe mieszkańców, poznanie topografii miejscowości, sporządzenie przewodnika, poznanie zakładów pracy i firm.
Plan zajęć	<p>I faza. Podział klasy na zespoły (4–6 osób). Każdy zespół jest wyposażony w notatnik i coś do pisania.</p> <p>Każda z grup otrzymuje zadanie polegające na zebraniu jak największej ilości informacji o miejscu pobytu. Szczególny nacisk należy położyć na: ludzi i ich pracę, obiekty przemysłowe lub firmy, przyrodę (klimat nieznane zjawiska czy sytuacje itp.).</p> <p>II faza. Wykonanie przez grupy przewodnika po miejscowości.</p> <p>III faza. Omówienie dotyczące: sposobów zdobywania informacji (np. „jak się tego dowiedzieliście”, „jakie mogłyby być inne sposoby zdobywania informacji”),</p> <p>Prezentacja przewodników. Powiązanie ich z „pracą na tym terenie”. Należy powiązać rozmowę o zatrudnieniu z warunkami przyrodniczymi, dziedzictwem kulturowym i tradycjami regionu.</p> <p>Ważne, aby każdy uczestnik zespołu mógł się wypowiedzieć, podzielić wrażeniami i własnymi odczuciami. „Kogo z was mogłaby taka praca zainteresować i dlaczego?”.</p>
Przewidywany czas	180 minut.
Materiały na zajęcia	Aparat fotograficzny, notes, przybory do pisania i rysowania, papier A4.

Podsumowanie dnia (czas 60 minut)

Każdy dzień powinien być podsumowany przez ucznia. Proponujemy krótkie spotkanie, podczas którego uczestnicy odpowiedzą indywidualnie na pytania. Następnie zostanie to omówione w grupie.

Proponowany schemat podsumowania:

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

Uwagi:

II. Dzień drugi: „Myślimy o zawodach”

Czas gimnazjum to faza eksperymentów. Uczniowie poszukują swojej drogi życiowej poprzez identyfikację z różnymi rolami społecznymi. Swoje zaangażowanie uczniowie konfrontują z wiedzą o sobie, o możliwościach i ograniczeniach. Następuje tu pierwszy pogłębiony wgląd w specyfikę poszczególnych zawodów. Wiedza ta przyczynia się do wzrostu zaangażowania w myślenie o zawodowej przyszłości.

Celem drugiego dnia jest nakierowanie myślenia uczniów na konkretne zawody i ich specyfikę.

Plan dnia – ćwiczenia:

1. „Pantomima – zawód.
2. „Wymyślę sobie zawód”
3. „Rynek pracy tworzą ludzie”
4. „Zawody”.
5. Podsumowanie dnia.

Ćwiczenie nr 1: „Pantomima – zawód”

Temat	Odgadnij zawód.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• rozwój kreatywności,• zapoznanie ze specyfiką niektórych zawodów,• ukierunkowanie na problematykę zawodową,• poszerzenie wiedzy o zawodach,• powiązanie przez uczniów zawodów z cechami osobowości.
Przebieg ćwiczenia	Każdy uczeń losuje zawód i odgrywa czynności jemu przypisane za pomocą pantomimy. Pozostali mają za zadanie odgadnąć, co to za zawód.
Przewidywany czas	45 minut.

Ćwiczenie 2: „Wymyślę sobie zawód” (pomysł opracowano na podstawie Metody Edukacyjnej – KUP)

Temat	Kreowanie zawodów nieistniejących.
Cel	motywowanie uczniów do myślenia o swojej zawodowej przyszłości, pobudzanie uczniów do kreatywności, potrzebnej do planowania przyszłości zawodowej, uświadomienie znaczenia myślenia twórczego w zadaniach zawodowych, zapoznanie się uczniów z typologią zawodów, myślenie o specyfice zawodu.

Przebieg ćwiczenia	<p>Wszyscy uczniowie wraz z prowadzącym siedzą w kręgu. Prowadzący zachęca uczniów do wymyślania zawodów (czynności zawodowych), które dziś jeszcze nie istnieją oraz opowiedzenia, na czym te zawody polegają, czemu służą, oraz do określania, jakie predyspozycje i umiejętności trzeba będzie mieć, aby te zawody wykonywać.</p> <p>Proponowany wstęp może brzmieć: „Puśćmy wodze fantazji, nie bójmy się, że to, co wymyślimy, nie będzie dostatecznie poważne i naukowe. Odrzućmy obawę przed ośmieszeniem się”.</p> <p>Nazwy i krótkie opisy wymyślonych zawodów należy zapisywać na planszy, tablicy lub utrwać w innej dostępnej formie, dla ułatwienia późniejszego omówienia. Wyobrażenia dotyczące zawodów przyszłości proponujemy rozpatrywać w kontekście różnych podziałów stosowanych w koncepcjach teoretycznych.</p> <p>W ćwiczeniu zastosowano podział na dziedziny zawodowe według A. Roe. (Więcej o teorii w Poradniku naszego autorstwa).</p> <p>Obszary zawodowe według Anny Roe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usługi – zawody związane z potrzebami innych ludzi, zawody związane zaspokajaniem potrzeb innych. • Biznes – prowadzenie interesu, własnej firmy. • Organizacja – zawody związane z urzędowaniem, funkcjonowaniem, na przykład w handlu, zarządzanie finansami. • Technologia – zawody związane z techniką, technologiami (niezbędne myślenie konkretne, rzeczowe, wysokie wykształcenie). • Natura – zawody związane z otwartą przestrzenią, pracą w naturalnym środowisku. • Nauka – tworzenie nowych teorii, (jakich?) idei (czego dotyczących?), niezbędne rozumowanie analityczne, abstrakcyjne, osoby ciekawe poznawczo, wnikliwe. • Kultura, sztuka – oparte na indywidualnych zdolnościach, niekonwencjonalne myślenie.
Przewidywany czas	45 minut.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart, długopisy, pisaki.

Ćwiczenie nr 3: „Rynek pracy tworzą ludzie” (podział na podstawie teorii Terence’a Tracceya. Więcej na temat koncepcji znaleźć można w Poradniku naszego autorstwa)

Temat	Typologia zawodów.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • motywowanie uczniów do myślenia o swojej zawodowej przyszłości, • uwrażliwienie na problematykę prestiżu, • zasygnalizowanie zmian cywilizacyjnych, • zapoznanie się uczniów z typologią zawodów, • poznanie koncepcji Terence’a Tracceya, • myślenie o specyfice zawodu, • motywacja do twórczego myślenia o zawodach.

Przebieg ćwiczenia	<p>Prowadzący zadaje uczniom pytanie: Jakie zawody (nazwę można podać opisowo) istnieją w sferze:</p> <ul style="list-style-type: none"> • społecznej (praca z ludźmi, wsparcie społeczne, opiekuńcze, wpływy), • zarządzania (praca menadżerska), • ekonomicznej – (doradztwo ekonomiczne, szacowanie kosztów), • przetwarzania danych (interpretowanie danych, rozwiązywanie problemów technicznych), • mechanicznej (konserwowanie, naprawianie), • natury (wykorzystywanie, przekształcanie środowiska naturalnego), <p>artystycznej (tworzenie, sztuka).</p> <p>Zawody zostają wypisane na tablicy. Następnie nauczyciel inicjuje dyskusję na temat ewolucji w dziedzinie zatrudnienia, antycypacji potrzeb związanych z zawodami. Warto przedyskutować problem prestiżu zawodowego. Które dziedziny zawodowe wiążą się z wysokim prestiżem zawodowym, czy są atrakcyjne społecznie?</p> <p>Należy omówić przyczyny pojawiania się nowych zawodów lub starych w nowej oprawie (współcześnie zawód kowala nie kojarzy się z podkuwaniem koni, wykonywaniem prostych narzędzi dla rolnictwa, dziś kowal to przede wszystkim ten, kto robi kute bramy, ogrodzenia, metalowe elementy dekoracyjne). Nowe zawody, np. instruktor nordic walking czy organizator wyjazdów integracyjnych, są efektem zmiany stylu życia, większego udziału obsługi turystyki, wypoczynku, zaspokajania potrzeb społecznych w tym zakresie. Można skomentować pokoleniowe zmiany, jakie się dokonują w świecie zawodoznawczym. Pokolenie współczesne samo tworzy rynek pracy przez szukanie pomysłu na życie typu „czego jeszcze ludziom potrzeba, czego jeszcze ludzie nie mają”. Wymaga to kreatywności.</p>
Przewidywany czas	45 minut.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart, długopisy, pisaki.

Ćwiczenie nr 4: „Zawody

Temat	Folder o zawodach.
Cel	Poznanie sposobów pozyskiwania i definiowania informacji zawodowej.
Przebieg ćwiczenia	<p>Prowadzący zajęcia nauczyciel dzieli grupę na cztery zespoły. Każdy z nich losuje kartkę z nazwą zawodu. Zadaniem każdej grupy jest opracowanie folderu o tym zawodzie uwzględniającego interesujące uczestników informacje. Uczniowie pracują w oparciu o wiedzę, jaką posiadają. Ważne jest również, żeby był to materiał ciekawy graficznie i atrakcyjny dla odbiorcy. Grupa opracowuje swój folder na papierze typu flipchart. Następnie zespoły prezentują swoje foldery.</p> <p>Prezentacja prac powinna zwierać omówienie, jakie informacje zostały zawarte w folderze i gdzie uczeń zainteresowany może je uzyskać. Reszta grupy udziela informacji zwrotnej o tym, co im się najbardziej podoba w folderze i o jakie informacje warto by go jeszcze uzupełnić.</p>

Przewidywany czas	90 minut.
Materiały na zajęcia	Papier A4,papier typu flip-chart, pisaki, długopisy.

Podsumowanie dnia (czas 60 minut).

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3 . Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

III. Dzień trzeci: Tożsamość zawodowa

Nauka w gimnazjum to czas intensywnego formowania się tożsamości zawodowej. Następuje wtedy identyfikowanie się z różnymi rolami społecznymi. Nastolatek eksperymentuje. Jednak próby te są coraz bardziej ustrukturywane. Marzenia konfrontowane są z własnymi możliwościami i ograniczeniami. „To, co lubię” uzupełniane jest „tym, co mogę”. Dlatego tożsamości zawodowej poświęcamy dwa dni zajęć.

Głównym ich celem jest zaznajomienie uczestników z kategorią tożsamości zawodowej. Ważne jest też wzbudzenie autorefleksji tak, aby młodzi ludzie zaczęli myśleć o swojej przyszłości w sposób kreatywny, by pobudzić ich do tworzenia projektu własnej ścieżki rozwoju zawodowego. Dlatego znajdą się tu bloki poświęcone tożsamości zawodowej i obrazowi siebie (w wymiarze zawodowym). Ważne jest, aby młodzi budowali realną, ale wysoką samoocenę, będącą bazą wyborów zawodowych. Chodzi bowiem o to, aby praca zawodowa nie była przyczyną frustracji i rozczarowań, ale by dawała satysfakcję i rozwijała nasze aspiracje. Poznanie siebie jest ważnym elementem składowym przy podejmowaniu decyzji zawodowych.

Tożsamość zawodowa

Plan zajęć:

a. Dzień trzeci – ćwiczenia:

- „Imiona”,
- „Reporter”,
- „Drzewo”,
- „Dom”,
- Podsumowanie dnia.

b. Dzień czwarty – ćwiczenia:

- „Lubiane i nielubiane czynności”,
- „Czy pamiętasz?”,
- „Predyspozycje”,
- „Samochwała”,
- „Problem”,
- „Zawód a potrzeby”,
- „Mój warsztat pracy”,

Podsumowanie dnia.

Ćwiczenie nr 1 – „Imiona”.

Temat	„Imię – zawód”.
Cel	wprowadzenie do zajmowania się tożsamością zawodową, uświadomienie związku zawodu z osobowością, ćwiczenie autorefleksji.

Przebieg ćwiczenia	<p>Przebieg ćwiczenia</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uczestnicy wymieniają swoje imię wraz z nazwą zawodu, który mogliby przez jakiś czas wykonywać. Nazwa zawodu ma zaczynać się na literę, na jaką rozpoczyna się imię. Jeśli jest trudność, można posłużyć się kolejną literą imienia. Kolejna osoba powtarza usłyszane imiona wraz z zawodami, dodając własne. Ostatni uczestnik powtarza wszystkie imiona i nazwy zawodów. Nazwy zawodów nie mogą się powtarzać. Można dodać kolejkę, w zależności od liczby uczestników. 2. Podsumowanie prowadzącego powinno uwzględniać typy zawodów, jakie się pojawiły. Można odwołać się do teorii Hollanda, Roe lub Bolta. Opis teorii czytelnik znajdzie w książkach Paszkowskiej-Rogacz oraz w Poradniku naszego autorstwa.
Przewidywany czas	30 minut.

Ćwiczenie nr 2: „Reporter”

Temat	Prezentowanie składowych obrazu siebie.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • prezentacja własnej osoby, • wzajemne poznanie, • skojarzenie przyszłości z preferencjami, zdolnościami, zainteresowaniami, • umiejętność autoprezentacji, • podnoszenie samooceny, • uwrażliwienie na problemy umiejętności, uzdolnień i pomysłów na przyszłość.
Przebieg ćwiczenia	<p>Uczestnicy dobierają się losowo w pary. Jeden jest reporterem. Zadaje pytania. Jego zadaniem jest zdobycie jak największej ilości informacji o partnerze. Informacje mają dotyczyć następujących obszarów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zainteresowania i pasje, • uzdolnienia, • umiejętności, • plany na przyszłość. <p>Następnie każdy prezentuje partnera na forum. W czasie prezentacji należy skupić się na „wylansowaniu” partnera. Trzeba więc przedstawić go w sposób barwny. Prowadzący podsumowuje ćwiczenie z uwzględnieniem powyższych zagadnień.</p> <p>Gdy klasa jest bardzo liczna, można podzielić ją na dwie grupy, by zbyt nie przedłużać ćwiczenia. Wówczas prowadzący nadzoruje to, co dzieje się w dwóch grupach, lub korzysta z pomocy drugiego nauczyciela.</p>
Przewidywany czas	50 minut.
Materiały na zajęcia	Kartki papieru A4, długopisy.

Ćwiczenie nr 3: „Drzewo”

Temat	Podobieństwa i różnice jako wymiary tożsamości.
Cel	wprowadzenie w tematykę tożsamości, zaakcentowanie dwóch jej wymiarów: w czym jestem podobny do innych (wątek przynależności), czym się różnię (indywidualność), wzrost świadomości własnej tożsamości.
Przebieg ćwiczenia	<ol style="list-style-type: none">1. Uczestnicy rozmawiają z innymi o swoich i innych cechach charakteru, umiejętnościach, zainteresowaniach. Podchodzą do każdego, dowiadując się o jego charakterystykę. Każdy powinien odbyć jak największą ilość kilkunastosekundowych spotkań.2. Następnie rysują drzewo. Na pniu wypisują cechy, które mają niepowtarzalne. Na gałęziach to, co jest podobne do innych. Prezentują swoje drzewa.3. Prowadzący podsumowuje ćwiczenie. Wygłasza krótki wykład na temat tożsamości. Myśl przewodnia wykładu to „jak odpowiadać sobie na pytanie: Kim jestem?”. Należy uwzględnić wątki związane z poczuciem przynależności i zakorzenienia oraz to, co jest unikalne.
Przewidywany czas	50 minut.
Materiały na zajęcia	Papier, długopisy, kredki, bloki rysunkowe.

Ćwiczenie nr 4: „Dom”

Temat	Konceptualizacja składowych tożsamości zawodowej.
Cel	zapoznanie się uczestników z koncepcją tożsamości zawodowej. Zwrócenie uwagi na jej składowe, uzmysłowienie niepowtarzalności własnych cech i swojej drogi życiowej, ćwiczenie ma także charakter motywujący i pozwala budować realną samoocенę, skojarzenie przyszłości z preferencjami, zdolnościami, zainteresowaniami.
	<ol style="list-style-type: none">1. Prowadzący wygłasza krótki wykład na temat składowych osobowości zawodowej. Powinien zwrócić uwagę na preferencje i zainteresowania, umiejętności, predyspozycje, uzdolnienia. Należy powiedzieć, jak się je weryfikuje, czym się różnią i skąd o nich wiemy. Ważne jest podkreślenie, że stanowią ważny element projektowania ścieżki kariery.2. Uczestnicy dzielą kartkę na 4 części. Wypisują w każdej z nich następujące określenia odnoszące się do siebie:

Przebieg ćwiczenia	<p>preferencje i zainteresowania, umiejętności, predyspozycje, uzdolnienia.</p> <p>Chodzi o to, by określić było jak najwięcej.</p> <p>3. Uczestnicy dostają farby i pędzle. Mają namalować siebie jako dom. Wypisane cechy stanowią jego części. Jedne są fundamentem, inne dachem, coś stanowi ścianę itp. Dom powinien być bardzo rozbudowany. Można elementy wykorzystać do tego, co wokół domu, np. ogród, altanka itp.</p> <p>4. W tej fazie ćwiczenia następuje omawianie prac. Każdy przedstawia swój dom. Można zmodyfikować ćwiczenie w taki sposób, że ktoś inny omawia czyjś rysunek. W omawianiu należy zwrócić uwagę na to, co stanowi najważniejsze elementy domu, a co jest czymś dodatkowym (bez czego dom by nie istniał, np. fundament, dach ściany, a co jest drugorzędne).</p> <p>5. Uczniowie rozkładają domy na podłodze. Wykonują między nimi sieć dróg i połączeń.</p> <p>6. Prowadzący podsumowuje ćwiczenie w kontekście tożsamości zawodowej.</p>
Przewidywany czas	90 minut.
Materiały na zajęcia	Kartki papieru A 4, długopisy.

Podsumowanie dnia. Czas 60 minut.

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

IV. Dzień czwarty: Tożsamość zawodowa (ciąg dalszy)

Ćwiczenie nr 1: „Lubiane i nie lubiane czynności”

Temat	Czynności zawodowe.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• uświadomienie indywidualnego nastawienia do różnych prac,• uwrażliwienie na problematykę preferencji,• zwiększenie umiejętności dostrzegania różnic między ludźmi,• uświadomienie indywidualnego charakteru preferencji.
Plan zajęć	<ol style="list-style-type: none">1. Prowadzący podaje instrukcje pantomimy. „Pomyślcie przez chwilę, jakiej czynności w domu nie lubicie wykonywać i przypomnijcie sobie, jaką czynność wykonujecie chętnie (po jednej czynności)”.2. Uczeń odgrywa bez słów nie lubianą czynność. Kto pierwszy odgadnie, o jaką czynność chodzi, prezentuje swoją lubianą czynność. Zabawa trwa, dopóki pomysły się nie wyczerpią.3. . Podsumowanie.4. W podsumowanie należy zwrócić uwagę na różnice. Dla części dzieci lubiane przez jednych, będą nie lubianymi przez drugich. Można z tego wyciągnąć wnioski o różnicach w osobowościach zawodowych.

Ćwiczenie nr 2: „Czy pamiętasz?”

Temat	Rola pamięci w wykonywaniu niektórych zawodów.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• rozwój koncentracji,• ćwiczenie pamięci,• uświadamianie sobie, że są zawody wymagające specjalnych predyspozycji
Plan zajęć	<p>Faza I. Przygotowanie materiałów:</p> <p>Potrzebne jest zgromadzenie 10 podwójnych egzemplarzy drobnych przedmiotów (np. 2 agrafki, 2 pudełka zapalek, 2 monety dwugroszowe, 2 gumy do żucia). Oba zestawy ułożone należy oddzielnie nakryć chustkami, najlepiej na podłodze, aby cała grupa, stojąc w kręgu, dokładnie je widziała. Instrukcja brzmi: „Pod chustką jest 10 różnych przedmiotów, a pod drugą są takie same z wyjątkiem jednego. Waszym zadaniem będzie odgadnięcie, którego przedmiotu brakuje”. Należy odkryć chustkę z 10 przedmiotami, a po 30 sekundach zakryć i odkryć drugą, z dziewięcioma, aby dzieci mogły zgadnąć, jakiego przedmiotu brakuje. Jeżeli w ciągu 30 sekund dzieci nie odkryją braku, ćwiczenie należy powtórzyć.</p> <p>Ćwiczenie można przeprowadzać w lesie, na polanie, nad rzeką, wykorzystując liście poznanych wcześniej drzew czy inne terenowe przedmioty.</p> <p>Faza II. Podsumowanie:</p> <p>W podsumowaniu należy uczniom powiedzieć, że dobra pamięć jest bardzo potrzebna w wykonywaniu</p>

	niektórych zawodów. Można zadać pytanie, w jakiego typu pracach – zawodach ważne jest posiadanie szczególnie dobrej pamięci. Faza III. Dyskusja w grupie na temat predyspozycji jest wstępem do kolejnego ćwiczenia.
Przewidywany czas	25 minut.
Materiały na zajęcia	10 podwójnych przedmiotów.

Ćwiczenie nr 3: „Predyspozycje”

Temat	Rozmowa o predyspozycjach.
Cel	wzbudzenie myślenia o predyspozycjach, powiązanie zawodów z niezbędnymi predyspozycjami, wzbudzenie autorefleksji, zwiększenie świadomości wyboru zawodu zgodnego z predyspozycjami.
Przebieg ćwiczenia	Uczestnicy dzielą się na grupy trzyosobowe. Każda z nich losuje jeden zawód. Zadaniem uczniów jest wypisanie listy predyspozycji niezbędnych w danym zawodzie. Ważnym elementem jest także stworzenie listy przeciwskażeń. Potem grupy prezentują to, co zapisały. Mogą to zapisać na arkuszu.
Przewidywany czas	30 minut.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart, długopisy, kartki papieru.

Samoocena jako ważny składnik tożsamości zawodowej

Ćwiczenie nr 4: „Samochwała”

Temat	Pozytywna autoprezentacja.
Cel	ukazanie znaczenia pozytywnej samooceny, przełamywanie wstydu i nieśmiałości w kreowaniu pozytywnego wizerunku, nauka mówienia o swoich atutach, podniesienie samooceny uczestników, przełamanie tzw. „fałszywej skromności”.
Przebieg ćwiczenia	Uczestnicy dobierają się w grupy pięcioosobowe. Jeden z uczestników przedstawia siebie w dobrym świetle. Ma na to 5 minut. Stara się uwypuklić wszystkie swoje atuty. Pozostali z grupy dzielą się odczuciami i refleksjami. Grupa udziela informacji zwrotnych. Przedstawiający dzieli się odczuciami. Ćwiczenie powtarzają wszyscy członkowie grup. Na końcu następuje dyskusja. Prowadzący mówi o znaczeniu umiejętności przedstawiania siebie w pozytywnym świetle i związku tego z sukcesami zawodowymi.
Przewidywany czas	30 minut.

Ćwiczenie nr 5: „Problem”

Temat	Pozytywna autoprezentacja.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• ukazanie znaczenia pozytywnej samooceny,• podnoszenie samooceny,• poznawanie własnych zasobów,• podniesienie samooceny uczestników,• przełamanie tzw. „falszywej skromności”,• uaktywnienie się zasobów tkwiących w jednostce.
Przebieg ćwiczenia	<p>Uczniowie dobierają się w pary. Jedna z osób przypomina sobie jakąś trudną sytuację ze swojego życia, z którą musiała się zmierzyć. Opowiada o tym partnerowi. Następnie partner udziela informacji zwrotnych, które mają zawierać jak najwięcej informacji o ujawnionych w opowieści zasobach rozmówcy. Słuchający ma zatem wymienić wszystkie cechy opowiadającego, które przyczyniły się do pokonania trudności. Następnie dokonujemy zmiany roli w parach.</p> <p>Po skończonym ćwiczeniu prowadzący podsumowuje je, kładąc nacisk na zasoby tkwiące w każdym z nas.</p>
Przewidywany czas	30 minut.

Ćwiczenie nr 6: „Zawód a potrzeby”

Temat	Rozpoznawanie potrzeb.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• poznawanie odrębności grup zawodowych,• poznawanie własnych zasobów,• podniesienie samooceny uczestników,• zainteresowanie tematyką potrzeb w kontekście tożsamości zawodowej.• uwrażliwienie na tematykę potrzeb w kontekście pracy zawodowej,
Przebieg ćwiczenia	<p>Uczniowie dobierają się w pary. Jedna z osób przypomina sobie jakąś trudną sytuację ze swojego życia, z którą musiała się zmierzyć. Opowiada o tym partnerowi. Następnie partner udziela informacji zwrotnych, które mają zawierać jak najwięcej informacji o ujawnionych w opowieści zasobach rozmówcy. Słuchający ma zatem wymienić wszystkie cechy opowiadającego, które przyczyniły się do pokonania trudności. Następnie dokonujemy zmiany roli w parach.</p> <p>Po skończonym ćwiczeniu prowadzący podsumowuje je, kładąc nacisk na zasoby tkwiące w każdym z nas.</p>
Przewidywany czas	45 minut.
Materiały na zajęcia	Kartony, pisaki, kartki, długopisy

Ćwiczenie nr 7: „Mój warsztat pracy”

Temat	Poznaję zawody.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• uświadomienie uczniom ważności wiedzy o zawodach,• zapoznanie ze specyfiką niektórych zawodów,• konfrontacja z wymogów zawodu z własną zawodową tożsamością,• spojrzenie na rozwój zawodowy jak na proces wymagający pracy nad sobą,• poszerzenie wiedzy o zawodach,• powiązanie przez uczniów zawodów z cechami osobowości.
Przebieg ćwiczenia	<p>I faza. Uczestnicy wybierają zawód, który jest ich wymarzoną. Następnie przygotowują inscenizację warsztatu pracy danego profesjonalisty. Wykorzystują do tego materiały biurowe. Każdy pracuje indywidualnie. Ma na to ok. 60 minut.</p> <p>II faza. Po przygotowaniach następują prezentacje. Pozostali uczniowie mają za zadanie odgadnąć przedstawiany zawód oraz opisać na podstawie prezentacji jego specyfikę. Po każdym wystąpieniu następuje dyskusja na temat cech osobowych, które są niezbędne w tego typu pracy. Warto posłużyć się schematem: predyspozycje intelektualne, osobowościowe, umiejętności, przeciwwskazania. Każdy uczeń otrzymuje spisane na kartce stworzone przez grupę wymagania zawodu.</p> <p>III faza. Po prezentacji wszystkich zawodów każdy uczeń dokonuje indywidualnej refleksji na temat wymarzonego zawodu w kontekście własnej osobowości. Sporządza listę tego, co stanowi atut i może być bazą do skutecznego wykonywania zawodu. Braki zaś powinny być potraktowane jako pole do rozwoju i zmiany. Ważne, aby miało to charakter pracy na pozytywach. Cenne jest zadanie pytania: „co jeszcze muszę zmienić, by być dobrym np. lekarzem.</p> <p>IV faza. Prezentacja przemyśleń wobec grupy. Prowadzący czuwa, by wnioski miały pozytywny charakter i zachęcały do pracy nad sobą.</p>
Przewidywany czas	120 minut.
Materiały na zajęcia	<ul style="list-style-type: none">•• Papier A4,• papier typu flipchart,• pisaki,• długopisy,• szary papier,• papier kolorowy.

Podsumowanie dnia (czas 60 minut)

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

V. Dzień piąty: Rola wartości przy podejmowanie decyzji. Autoprezentacja. Podsumowanie zielonej szkoły

W realizacji ścieżki rozwoju zawodowego niezwykle istotne jest rozwijanie u uczniów umiejętności samodzielnego podejmowania decyzji. W pierwszej części skupimy się na uwypukleniu tego procesu. Powiążemy też decydowanie ze światem wartości. W drugiej części zajmiemy się autoprezentacją.

Zamierzone rezultaty dnia:

- wzrost umiejętności podejmowania decyzji,
- zwiększenie poziomu umiejętności autoprezentacji,
- refleksja nad „zieloną szkołą”.

Przebieg dnia:

a) Podejmowanie decyzji – ćwiczenia:

- „Pole nacisków”,
- „Wartości”.

b) Autoprezentacja – ćwiczenia:

- „Jestem dobry”,
- „Znam swoje mocne strony”.

c) Podsumowanie:

Ćwiczenie: „Pozytywy”,

Zakończenie zajęć.

a. Podejmowanie decyzji

Ćwiczenie nr 1: „Pole nacisków”

Temat	Wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na decyzje zawodowców.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• uświadomienie uczniom mechanizmów podejmowania decyzji,• zwrócenie uwagi na czynniki zakłócające racjonalne wybory,• zwiększenie umiejętności decyzyjnych.
Przebieg ćwiczenia	<p>Uczniowie otrzymują kartkę i długopis. Rysują prostą symbolizującą czas życia. Na początku znaczą urodziny, chwilę obecną, czas za 5 oraz za 10 lat. W punktach piszą krótką charakterystykę siebie w danym momencie. Ma tu być szkoła, do jakiej uczęszcza (będzie uczęszczał), planowany zawód, zdobyte kwalifikacje i umiejętności. Następnie do każdego odcinka dorysowują siły wpływające na taki a nie inny fakt (na przykład kto przyczynił się do wyboru szkoły, co w przyszłości będzie czynnikiem rozstrzygającym takiego a nie innego modelu kształcenia itp.). Prowadzący wprowadza uczniów w proces podejmowania decyzji, który jest pochodną różnych nacisków wewnętrznych i zewnętrznych. Nauczyciel może odwołać się do metafory pola fizycznego, w którym na jednostkę oddziałują siły wewnętrzne i zewnętrzne. Wybór ścieżki rozwoju zawodowego jest wypadkową tych sił.</p> <p>Po teoretycznym wprowadzeniu nauczyciel prosi uczestników, by spojrzeli na swoje życie w kontekście wyborów doprowadzających do takiego a nie innego momentu. Uczniowie powinni odpowiedzieć sobie na pytanie na ile wybory były, czy będą samodzielne i świadome. Uczniowie są zachęceni do dyskusji.</p>
Przewidywany czas	45 minut.
Materiały na zajęcia	Papier A4, długopisy.

Ćwiczenie 2: „Wartości”

Temat	Wartości a podejmowane decyzje.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• uświadomienie uczniom mechanizmów podejmowania decyzji,• pokazanie wpływu świata wartości na decyzje życiowe,• zwiększenie umiejętności decyzyjnych.
Przebieg ćwiczenia	<p>Uczniowie rysują plakat pod tytułem to, co dla mnie jest najważniejsze. Uczniowie prezentują prace innym. W dalszej części nauczyciel dzieli salę na sektory, odpowiadające zaprezentowanym wartościom. Uczniowie przyporządkowują swoje plakaty poszczególnym sektorom. Na końcu prowadzący podsumowuje układ plakatów. Dodaje też krótki komentarz na temat związku świata wartości z podejmowaniem decyzji.</p>
Przewidywany czas	45 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• poszerzenie wiedzy o zawodach,• powiązanie przez uczniów zawodów z cechami osobowości.
Materiały na zajęcia	Bloki rysunkowe, farby, pisaki, kartki A4.

b. autoprezentacja

Ćwiczenie nr 3: „Jestem dobry”

Temat	„Lansowanie siebie”.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• uświadomienie uczniom wagi dobrej autoprezentacji,• nauka umiejętności asertywnego przedstawiania siebie w dobrym świetle.
Przebieg ćwiczenia	<p>Prowadzący w formie pogadanki uświadamia uczniom, że każdy z nich jest inny, każdy ma jakieś mocne strony, ale ktoś, kto ich nie zna, nie wie o tym.</p> <p>Jeżeli chce się dostać dobrą pracę, to trzeba zaprezentować siebie w sposób ciekawy, znać i umieć przedstawić swoje mocne strony. Nauczyciel uświadamia uczniom, że pierwszym etapem prezentacji jest list CV, a jeżeli tym listem potrafiemy zainteresować, to drugim etapem jest rozmowa.</p> <p>Następnie każdy z uczestników przygotowuje krótkie wystąpienie, w którym przez 3 minuty będzie przekonywał innych, że nadaje się do zawodu, który chciałby wykonywać. Po każdym wystąpieniu grupa i prowadzący udzielają krótkiej informacji zwrotnej. (Co czyniło przekaz przekonującym, co jeszcze jest do poprawienia itp. Prowadzący czuwa nad pozytywnym charakterem informacji zwrotnych).</p>
Przewidywany czas	45 minut.

Ćwiczenie nr 4: „Znamy swoje mocne strony”.

Temat	Starania o pracę.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• pokazanie uczniom znaczenia autoprezentacji,• wprowadzenie w świat tworzenia swojego wizerunku.
Przebieg ćwiczenia	<p>Trójka uczniów odgrywa przebieg rekrutacji na jakieś stanowisko, np. kolejno: kelner, aktor, przewodnik górski. Każdy prezentuje siebie tak, aby pokazać, że jest lepiej przygotowany do tej pracy. Uczniowie oceniają, kto to zrobił najlepiej. Następuje wybór najlepszej prezentacji poprzez głosowanie. Następnie prowadzący mówi o czynnikach decydujących o takim a nie innym odbiorze. Zwraca uwagę na sposób mówienia, argumentację itp.</p>
Przewidywany czas	45 minut.

c. podsumowanie

Ćwiczenie nr 5: „Pozytywy”

Temat	Informacje zwrotne.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• podnoszenie samooceny uczestników,• budowanie pozytywnego obrazu siebie,• ćwiczenie domykające dynamikę grupową.
	<p>Uczestnicy podpisują się czytelnie w dolnym rogu kartki. Siadają w kręgu. Kartki podają do sąsiada z prawej strony. Osoba otrzymująca kartkę wpisuje jakąś zaletę, którą dostrzega u autora kartki. Po wpisie zagina kartkę na tzw. harmonijkę i posyła w prawo do kolejnej osoby, która wpisuje to, co ona dostrzega pozytywnego u</p>

Przebieg ćwiczenia	właściciela kartki. Każda kartka obiega całą grupę. Na końcu wraca do właściciela. W ten sposób wszyscy uczestnicy otrzymują listę z pozytywnymi określeniami na swój temat. Na zakończenie prowadzący pyta wszystkich o ewentualne komentarze i czy coś w nich zaskoczyło pozytywnie.
Przewidywany czas	45 minut.

Zakończenie zajęć na zielonej szkole.

Uczniowie siedzą w kręgu. Każdy z nich w formie ustnej przedstawia kolegom to, co odkrył, uświadomił sobie lub czego się nauczył podczas wspólnego pobytu i co mógłby napisać w swoim pierwszym CV. Nauczyciel krótko podsumowuje realizację celów na „zielonej szkole”.

Zakończenie

Wybór szkoły średniej jest jedną z najważniejszych decyzji w życiu. Od trafności oceny własnych możliwości, dopasowania ich do swoich zdolności oraz zainteresowań zależy dalszy rozwój zawodowy ucznia. Decyzja ta ma więc ogromną wagę nie tylko dla ucznia jako jednostki, ale również dla społeczeństwa, w którym przyjdzie mu funkcjonować.

Przedstawiony powyżej układ dni z ćwiczeniami jest jedynie propozycją wyjazdu na zieloną szkołę z młodzieżą ponadgimnazjalną. Dobór tematyczny poszczególnych dni oraz ćwiczeń jest celowy, tak aby można było poruszyć najważniejsze tematy i obszary potrzebne uczniowi liceum do podjęcia decyzji o wyborze zawodu i prowadzącej do niego ścieżce kształcenia lub w przypadku uczniów szkół zawodowych do decyzji dalszej edukacji w szkołach wyższych.

Podstawowe akty prawne regulujące wyjazdy z młodzieżą, w tym również na „zielone szkoły”:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz.U. Nr 135, poz. 1516);
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69);
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, kąpiących się i uprawiających sporty wodne (Dz.U. z 1997 r., Nr 57, poz. 258).

Literatura

- Drapeau Ch., *Jak uczyć się szybko i skutecznie*, wyd. Bauer, Warszawa 2002.
- Fobes R., *Pomysł na każdą okazję*, wyd. „Ravi”, Łódź 1998.
- Hogan K., *Sztuka porozumienia*, wyd. Jacek Santorski & CO, Warszawa 2005.
- Kamiński A., *Nauczanie i wychowanie metoda harcerską*, wyd. ZHR Warszawa 2001.
- Kosińska E., Zachara B., *Profilaktyka pierwszorzędowa*, wyd. Rubikon, Kraków 2003.
- Locke E.A., *Jak uczyć się efektywnie*, wyd. „RK”, Poznań 2004.
- McKay M., Fanning P., *Poczucie własnej wartości*, wyd. Rebis, Poznań 2004.
- Paszowska-Rogacz A., *Warsztat pracy europejskiego doradcy kariery zawodowej*, wyd. KOWEZ, Warszawa 2002.
- Socjoterapia*, red. K. Rawicka, wyd. CMPP-P Min. Eduk, Warszawa 1998.
- Way B., *Drama w wychowaniu dzieci i młodzieży*, WSiP, Warszawa 1997.

Anna Weysenhoff
Ewa Kruk-Krymula
Jacek Biłko
Marian Piekarski

NIEZBĘDNIK

Planuję swoją przyszłość.
Materiały metodyczne na "zieloną szkołę"
dla doradców zawodowych, nauczycieli
i pedagogów szkolnych

Z serii: "Wybór Zawodu"
Dla szkół ponadgimnazjalnych

Anna Weysenhoff, Ewa Kruk-Krymula

Jacek Biłko, Marian Piekarski

Wybieram zawód

Niezbędnik.

Materiały metodyczne na „zieloną szkołę”
dla doradców zawodowych, nauczycieli
i pedagogów szkolnych

Szkoła ponadgimnazjalna

Kraków 2011

Spis treści

Wprowadzenie	101
I. Dzień pierwszy – Poznaj miejscowość „zielonej szkoły”	102
II. Dzień drugi – Poznaj zawody	106
III. Dzień trzeci – Osobowość zawodowa	109
IV. Dzień czwarty – Komunikacja interpersonalna	111
V. Dzień piąty – Przygotowanie do rynku pracy	115
Podsumowanie	119
Literatura	119

Wprowadzenie

Zgodnie z celem projektu, którym jest wspieranie procesu rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów poprzez opracowanie spójnego pakietu wystandaryzowanych narzędzi diagnostycznych i materiałów metodyczno-informacyjnych wspomagających ten proces, przedstawiamy publikację metodyczną pod nazwą Niezbędnik.

Materiał, zgodnie z jego tytułem przeznaczony jest dla doradców zawodowych, pedagogów szkolnych i nauczycieli jako konieczna pomoc do merytorycznej pracy z młodzieżą. Zawiera scenariusze zajęć warsztatowych, gry szkoleniowe oraz inne ćwiczenia związane z wyborem edukacyjno-zawodowym uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Niezbędnik upowszechnia zestaw narzędzi stosowanych w poradnictwie zawodowym i może być wykorzystany podczas wspólnej pracy doradców zawodowych z uczniem, a w szczególnych przypadkach również z jego rodzicami. Bez wątplenia rzeczywistość naszego życia obliiguje szkołę nie tylko do rzetelnej realizacji dotychczasowych jej ról i funkcji, ale również do pełnienia jeszcze jednej nowej roli – roli doradczej. Koniecznym zatem stają się dodatkowe zadania polegające na wprowadzeniu do szkoły, a zwłaszcza do szkoły ponadgimnazjalnej szeroko pojętego poradnictwa zawodowego, które pomaga uczniowi w formułowaniu i realizacji planów edukacyjnych i zawodowych.

Niniejsze opracowanie jest propozycją do pracy z uczniami podczas wyjazdów na tzw. „zielone szkoły”. „Zielona szkoła” to rodzaj aktywności dzieci i młodzieży na świeżym powietrzu w połączeniu ze zdobywaniem wiedzy w atrakcyjniejszy sposób niż podczas lekcji w klasie. Początkowo oznaczało to sytuację, kiedy uczniowie i nauczyciele w okresie wiosennym, letnim lub jesiennym wyjeżdżali na kilka dni w jakieś ciekawe pod względem przyrodniczym lub kulturowym miejsce, gdzie odbywały się normalne lekcje. Obecnie „zielona szkoła” to najczęściej kilkudniowy wyjazd klasy pod opieką nauczycieli nie tylko w atrakcyjne miejsce, ale także wyjazd z określonym tematem przewodnim, który jest realizowany w czasie pobytu na „zielonej szkole”.

Celem Niezbędnika jest pomoc w:

- wprowadzeniu młodzieży w tematykę dokonywania wyborów i podejmowania ważnych dla ich przyszłości decyzji;
- zachęceniu uczniów do poznawania własnego potencjału i preferencji zawodowych;
- zapoznaniu z ofertą edukacyjną szkół wyższych, zwłaszcza miejsca zamieszkania;
- poznaniu przez uczniów interesujących ich zawodów;
- przekazaniu informacji o współczesnym rynku pracy;
- pobudzeniu do twórczej pracy nad sobą.

Niezbędnik przeznaczony jest głównie do pracy grupowej, ale może posłużyć także jako inspiracja do indywidualnej rozmowy doradczej z uczniem.

Zamieszczone tu scenariusze zajęć i materiały przeznaczone są nie tylko do pracy z całymi klasami, ale także mogą mieć zastosowanie w mniejszych grupach, np. 8-, 10- czy 12-osobowych. Materiały proponowane w niezbędniku mogą być odpowiednio przygotowane przez doradcę czy nauczyciela i służyć do wielokrotnego użytku albo mogą być przekazywane uczniowi, który po ich opracowaniu i wypełnieniu przechowuje je w założonej teczce, która później po zielonej szkole stanowi jego bazę wiedzy o sobie. Niezbędnik podpowiada również nauczycielom, jakie materiały dodatkowe należy przygotować na tego rodzaju zajęcia.

Biorąc pod uwagę różne możliwości kształcenia ponadgimnazjalnego, proponujemy następujące moduły tematyczne:

- Dzień pierwszy – Poznaj miejscowość „zielonej szkoły”;
- Dzień drugi – Poznaj zawody;
- Dzień trzeci – Osobowość zawodowa;
- Dzień czwarty – Komunikacja interpersonalna;
- Dzień piąty – Przygotowanie do rynku pracy.

Zaproponowany zakres tematyczny pracy z uczniami podczas „zielonych szkół” obejmuje podstawowe zagadnienia, które mogą pomóc uczniowi w poznaniu własnych zasobów, trafności podejmowanych kolejnych decyzji edukacyjnych i zawodowych oraz w procesie samorealizacji podczas nauki w szkole średniej. Zajęcia mogą być prowadzone według proponowanej kolejności lub wybiórczo, zależnie od potrzeb uczniów. Decyzję pozostawiamy prowadzącym doradcom i nauczycielom.

Mamy nadzieję, że przedstawione w Niezbędniku zagadnienia, scenariusze, ćwiczenia i literatura będą pomocne dla nauczycieli, pedagogów i doradców zawodowych, wzbogacą ich warsztat pracy, a uczniom pomogą podejmować optymalne i trafne decyzje co do własnej przyszłości.

I. Dzień pierwszy: Poznaj miejscowość „zielonej szkoły”

a) Kontrakt grupowy

Zajęcia grupowe powinny być poprzedzone ćwiczeniami, które budują poczucie bezpieczeństwa uczestników, przełamują tzw. „lody” oraz zachęcają do otwartego dzielenia się swoimi refleksjami i spostrzeżeniami. Prowadzący zajęcia doradca zawodowy, pedagog czy nauczyciel wspólnie z uczniami „podpisuje” kontrakt ułatwiający i pomagający podczas zajęć warsztatowych. Na początek proponujemy następujące ćwiczenie.

Tabela 1

Temat	Zasady pracy grupy podczas zajęć na „zielonej szkole”.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie oczekiwań, potrzeb i obaw uczniów, • pokazanie młodzieży, jak mogą najskuteczniej wykorzystać czas spędzony na zielonej szkole, • poznanie, rozbudzenie i podtrzymanie motywacji do uczestniczenia w zajęciach.
Przebieg ćwiczenia	<p>Nauczyciel wraz z uczniami tworzy tzw. „kontrakt” pracy grupy podczas zielonej szkoły. Podaje kilka przykładowych zasad, które na pewno muszą znaleźć się na liście, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwracamy się do siebie po imieniu; • Dotrzymujemy zawartych umów; • Wymieniamy się doświadczeniami; • Sami określamy obszar swojej prywatności; • Nie oceniamy – wyrażamy tylko swoją opinię; • Szanujemy swój czas; • Słuchamy, gdy ktoś mówi; • Wyłączamy telefony komórkowe;

Przebieg ćwiczenia	Następnie nauczyciel lub wybrany uczeń zapisuje każdą zasadę na dużym arkuszu papieru. Nauczyciel prosi uczniów, aby po kolei powiedzieli, co jeszcze powinno obowiązywać ich w czasie zajęć „Wybieram zawód”. Jeżeli wszyscy się zgadzają i zatwierdzają kontrakt (podpisują) to będzie on obowiązywał podczas wszystkich zajęć warsztatowych na „zielonej szkole”.
Przewidywany czas	20 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • poczucie bezpieczeństwa, • otwarte wyrażanie własnych myśli, • integracja grupy.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart, pisaki.

b) Miejscowość „zielonej szkoły”

Właściwe zaplanowanie kariery zawodowej wymaga do uczenia posiadania wielu informacji, które umożliwią dokonywanie trafnych decyzji edukacyjnych i zawodowych. Do tego celu możemy wykorzystać również pobyt i miejsce „zielonej szkoły”. Zajęcia grupowe z zakresu poradnictwa zawodowego powinny uczenia informować, wspierać, a w rezultacie zmieniać. Obszar informacji dotyczy tego, co uczeń powinien wiedzieć o sobie, dalszych możliwościach edukacyjnych, o zawodach, rynku pracy czy planowaniu własnej drogi zawodowej. Jakie informacje wydają się mu niezbędne, skąd czerpie wiedzę, jakich używa sposobów, czy potrafi ją zdobywać, w jaki sposób może ją wykorzystać.

Tabela 2

Temat	Poznaj miejscowość „zielonej szkoły”.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • uświadomienie uczniom różnych sposobów zdobywania informacji, • uświadomienie uczniom wpływu specyfiki środowiska lokalnego na przyszłe życie człowieka.
Plan zajęć	<ol style="list-style-type: none"> 1. Podział na grupy; 2. Rozdzielenie zadań (każda grupa zbiera inne dane np.: dotyczące możliwości kształcenia w miejscowości i okolicy, urzędów administracji samorządowej i państwowej, firm i zakładów pracy itp.); 3. Wycieczka po miejscowości X (zbieranie i zapisywanie danych); 4. Zajęcia warsztatowe – ćwiczenie nr 1: „Czy mnie znasz”, ćwiczenie nr 2: „Czy znasz miejscowość X”.
Przewidywany czas	100 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie topografii miejscowości; • rozpoznanie funkcjonujących szkół; • poznanie zakładów pracy i firm.
Materiały na zajęcia	<ul style="list-style-type: none"> • Aparat fotograficzny, notes, przybory do pisania i rysowania, papier A4.

Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	Ćwiczenie nr 1 „Czy mnie znasz” , ćwiczenie nr 2 „Czy znasz miejscowość X”

c) Załączniki

Tabela 3

Ćwiczenie nr 1

Temat	Czy mnie znasz ?
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • prezentacja własnej osoby, • przełamanie lodów, • wzajemne poznanie.
Przebieg ćwiczenia	<p>Każdy uczeń opisuje siebie i zapisuje to na kartce papieru. Opis powinien dotyczyć np. cech osobowości, wyglądu, zainteresowań, upodobań itp.</p> <p>Prowadzący nauczyciel zbiera kartki od wszystkich i następnie odczytuje je na głos, a grupa musi odgadnąć, o kogo chodzi. Po odczytaniu tekstu kartki zwracane są uczniom.</p>
Przewidywany czas	40 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność autoprezentacji, • otrzymanie informacji zwrotnej, • integracja grupy.
Materiały na zajęcia	Kartki papieru A5, długopisy.

Tabela 4

Ćwiczenie nr 2

Temat	Czy znasz miejscowość X?
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie uczestników zajęć z różnymi możliwościami i sposobami zdobywania i gromadzenia informacji.
Przebieg ćwiczenia	Każda grupa po kolei przedstawia na forum efekty swojej pracy w terenie – dzieli się informacjami o miejscowości X.
Przewidywany czas	60 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • uświadomienie potrzeby zbierania i gromadzenia informacji, która może być potrzebna przy podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart, pisaki

Formy pracy	Prezentacje indywidualne lub grupowe
Komentarz prowadzącego	Gromadzenie informacji jest jednym z efektów procesu komunikowania i składa się z wielu etapów. Informacja ma duże znaczenie przy podejmowaniu decyzji edukacyjnych i zawodowych. Od rzetelności, wiarygodności i aktualności przekazywanych informacji zależy jakość podejmowanych decyzji. W dzisiejszym świecie informacje szybko się dezaktualizują. Powstają nowe możliwości kształcenia, nowe zawody, rynek pracy ciągle jest niestabilny. Szybkie zmiany powodują potrzebę stałego i ciągłego aktualizowania wszelkich informacji oraz rozwijania umiejętności ich poszukiwania, opracowywania i weryfikowania.

d) Dziennik pokładowy – dzień pierwszy: Poznaj miejscowość „zielonej szkoły”

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

II. Dzień drugi: Poznaj zawody

Przy podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych młodzież powinna posiadać oprócz wiedzy o sobie czy o możliwościach dalszego kształcenia, wiedzę o zawodach i sposobach jej pozyskiwania. Wiedza o zawodach to zadania i czynności w ramach zawodu, warunki i środowisko pracy, przeciwwskazania zdrowotne i wymagania psychologiczne, kształcenie w zawodzie i wreszcie możliwości zatrudnienia w różnego rodzaju instytucjach, organizacjach, firmach czy zakładach pracy.

Tabela 5

Temat	Poznaj zawody.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• uświadomienie uczniom ważności wiedzy zawodoznawczej,• zapoznanie ze źródłami informacji zawodowej i sposobami jej pozyskiwania.
Plan zajęć	<ol style="list-style-type: none">1. Ćwiczenie nr 1: „Rok odpoczynku”;2. Ćwiczenie nr 2: „Folder o zawodach”.
Przewidywany czas	90 minut.
Zamierzone rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• poszerzenie wiedzy o zawodach.
Materiały na zajęcia	Papier A4, papier typu flipchart, pisaki, długopisy.
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	Ćwiczenie nr 1: „Rok odpoczynku”, ćwiczenie nr 2 „Folder o zawodach”.

a) Załączniki

Tabela 6

Ćwiczenie nr 1

Temat	Rok odpoczynku.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• prezentacja własnej osoby.
Przebieg ćwiczenia	Prowadzący zajęcia zwraca się z prośbą, aby każdy uczeń opowiedział, co by zrobił, gdyby miał do dyspozycji cały rok wolny od zajęć szkolnych i domowych.
Przewidywany czas	3 minuty dla każdego ucznia,
Zamierzone rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• umiejętność autoprezentacji,• zainicjowanie myślenia o przyszłości.
Komentarz prowadzącego	W waszej sytuacji myślenie o przyszłości to także myślenie o pracy zawodowej. Kim być? Jaki zawód wykonywać? To pytania, na które na etapie szkoły ponadgimnazjalnej trzeba sobie koniecznie odpowiedzieć. Odpowiedź na tego rodzaju pytania warunkowana jest rzetelną wiedzą o zawodach.

Tabela 7
Ćwiczenie nr 2

Temat	Folder o zawodach.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie sposobów pozyskiwania i definiowania informacji zawodowej.
Przebieg ćwiczenia	<p>Prowadzący zajęcia nauczyciel dzieli grupę na cztery zespoły. Każdy z nich losuje kartkę z nazwą zawodu. Zadaniem każdej grupy jest opracowanie folderu o tym zawodzie uwzględniającego interesujące uczestników informacje. Uczniowie pracują posiadają tylko na podstawie własnej wiedzy. Ważne jest również to, żeby był to materiał ciekawy graficznie i atrakcyjny dla odbiorcy. Grupa opracowuje swój folder na papierze typu flipchart. Następnie zespoły prezentują swoje foldery.</p> <p>Prezentacja prac powinna zwierać omówienie, jakie informacje zostały zawarte w folderze i gdzie uczeń zainteresowany może je uzyskać. Reszta grupy udziela informacji zwrotnej o tym, co im się najbardziej podoba w folderze i o jakie informacje warto by go jeszcze uzupełnić.</p>
Przewidywany czas	45 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • poszerzenie podstawowej wiedzy o zawodach.
Materiały na zajęcia	Papier A4, papier typu flipchart, pisaki, długopisy.
Formy pracy	<ul style="list-style-type: none"> • praca w grupach, • prezentacja grupowa.
Komentarz prowadzącego	<p>Do trafności wyboru zawodu potrzebna jest m.in. rzetelna informacja zawodowa. Każdy z was może dla siebie wybrać interesujący go zawód, z wyłączeniem tych, które były opracowywane w folderach. Dla wybranego przez siebie zawodu może stworzyć listę niezbędnych informacji i źródeł, z których te informacje pozyska.</p> <p>To pozwoli nie tylko na uporządkowanie i utrwalenie dotychczasowej wiedzy, ale również na pozyskanie informacji o takim zawodzie, który go rzeczywiście interesuje i który chciałby w przyszłości wykonywać.</p>

b) Dziennik pokładowy – dzień drugi: Poznaj zawody

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

III. Dzień trzeci: Osobowość zawodowa

Punktem wyjścia w planowaniu kariery edukacyjno-zawodowej jest rzetelna ocena samego siebie. Edukacja, a zwłaszcza praca zawodowa stanowi poważną część naszego życia. Chodzi o to, aby praca zawodowa nie była przyczyną frustracji i rozczarowań, ale by dawała satysfakcję i rozwijała nasze aspiracje. Dlatego ważne jest poznanie własnej osobowości zawodowej jako jednego z elementów składowych przy podejmowaniu decyzji zawodowych.

Tabela 8

Temat	Osobowość zawodowa,
Cel	<ul style="list-style-type: none">• uświadomienie uczniom znaczenia indywidualnych cech w przyszłej pracy zawodowej.
Przebieg ćwiczenia	<ol style="list-style-type: none">1. Ćwiczenie nr 1: „Etat”;2. Ćwiczenie nr 2: „Typy osobowości zawodowej wg J. Hollanda”;3. Prezentacja pt. „Typy osobowości zawodowej wg J. Hollanda”.
Przewidywany czas	90 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• poznanie swojej osobowości zawodowe
Materiały na zajęcia	Papier A4,
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	<ol style="list-style-type: none">1. Ćwiczenie nr 1: „Etat”;2. Ćwiczenie nr 2: „Typy osobowości zawodowej wg J. Hollanda”;3. Test do samooceny (tabela);4. Opis typów osobowości zawodowych wg J. Hollanda;5. Prezentacja ppt. „Typy osobowości zawodowej wg J. Hollanda”.

a) Załączniki

Tabela 9

Ćwiczenie nr 1

Temat	Etat.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• prezentacja własnej osoby,• wzajemne poznanie.
Przebieg ćwiczenia	Prowadzący zwraca się do młodzieży: wyobraźcie sobie, że jestem prezesem banku i proponuję ci pracę etatową na stanowisku (itp. doradcy klienta, kasjera, informatyka itp...) za 4000 złotych miesięcznie. Napisz na kartce, którą otrzymałeś za co powinienem dać ci te pieniądze. Jakie są twoje atuty?
Przewidywany czas	3 minuty dla każdego ucznia

Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność autoprezentacji • zainicjowanie myślenia o przyszłości
Materiały na zajęcia	Kartki papieru A 4, długopisy
Komentarz prowadzącego	Wiedza o sobie jest wiedzą kluczową przy podejmowaniu decyzji zarówno edukacyjnych jak i zawodowych. Każdy uczeń powinien odpowiedzieć sobie na pytania: jak dobrze siebie znam?, co mogę jeszcze zrobić aby lepiej siebie poznać?, kto w szkole może mi pomóc w zdobyciu takiej wiedzy?

Tabela 10
Ćwiczenie nr 2

Temat	Typy osobowości zawodowej wg J. Hollanda
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • poznanie typów osobowości zawodowej człowieka
Przebieg ćwiczenia	Uczniowie indywidualnie wypełniają przygotowany przez nauczyciela „Test samooceny” Następnie prowadzący na podstawie prezentacji ppt. „Typy osobowości zawodowej wg J. Hollanda” omawia wyniki testu. Po zakończeniu pyta uczniów o ich odczucia i inicjuje dyskusję
Przewidywany czas	75 minut
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • określenie własnego typu osobowości zawodowej
Materiały na zajęcia	Kserokopie „Test samooceny”, Opis typów osobowości zawodowych J. Hollanda, , laptop, rzutnik multimedialny, ekran.
Formy pracy	<ul style="list-style-type: none"> • indywidualna praca ucznia z testem, • prezentacja grupowa ppt. „Typy osobowości zawodowej wg J. Hollanda”.
Komentarz prowadzącego	<p>Mini wykład:</p> <p>Ludzie różnią się wieloma cechami np. wyglądem, wykształceniem, ale przede wszystkim cechami osobowości. Amerykański doradca zawodowy, psycholog John Holland po wieloletnich badaniach i obserwacjach ludzi i ich funkcjonowania w środowiskach zawodowych sformułował następujące wnioski:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zainteresowania zawodowe człowieka i skłonność do wybierania określonych zawodów są odzwierciedleniem jego cech osobowości. 2. Satysfakcja zawodowa z wykonywanej pracy są wynikiem zgodności tych cech z cechami innych ludzi tworzących dane środowisko zawodowe. Dlatego każdy typ osobowości szuka odpowiedniego dla siebie środowiska pracy, który pozwoli mu wykorzystać własne zdolności, umiejętności, ujawnić postawy i realizować określone wartości. 3. Pracownicy wykonujący taki sam zawód i efektywnie realizujący zadania zawodowe, mają podobne cechy osobowości. <p>Po prezentacji nauczyciel rozpoczyna z uczniami dyskusję. Zadaje pytania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Czego dowiedzieliście się o sobie? 2. Jakie znaczenie ma wiedza o sobie w kontekście wyborów edukacyjnych i zawodowych?

IV. Dzień czwarty: Komunikacja interpersonalna

Dla współczesnego człowieka umiejętności interpersonalne są niezwykle ważne. Pomagają w życiu nie tylko społecznym, ale i zawodowym. Wiele nieporozumień w relacjach międzyludzkich, zarówno prywatnych, jak i zawodowych, jest wynikiem złej komunikacji. Komunikowanie się ludzi między sobą może mieć formę wypowiedzi ustnych lub pisemnych. Może być wynikiem przekazu wizualnego lub odbywać się niewerbalnie, poprzez tzw. mowę ciała. Dla młodego człowieka umiejętności dobrej komunikacji i auto-prezentacji są niezbędne, zwłaszcza w procesie rekrutacji i poszukiwania pracy. Wtedy musimy zaprezentować się przyszłemu pracodawcy, przedstawić swoją kandydaturę. Znajomość zasad komunikacji i technik autoprezentacji pozwala skutecznie zaprezentować się pracodawcy i rozwiązać obawy, czy nadajemy się na konkretne stanowisko pracy.

Tabela 11

Temat	Komunikacja interpersonalna
Cel	<ul style="list-style-type: none">• rozwój umiejętności konstruktywnego komunikowania się z innymi.
Plan zajęć	<ol style="list-style-type: none">1. Ćwiczenie nr 1: „Dwadzieścia cztery godziny życia”;2. Ćwiczenie nr 2: „Sztuka wypowiedzi”;3. Ćwiczenie nr 3: „Autoprezentacja”.
Przewidywany czas	120 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• zwiększenie umiejętności interpersonalnych,• lepsze przygotowanie uczniów do prezentowania własnych zasobów i możliwości.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart.
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	<ol style="list-style-type: none">1. Ćwiczenie nr 1: „Dwadzieścia cztery godziny życia”;2. Ćwiczenie nr 2: „Sztuka wypowiedzi”;3. Ćwiczenie nr 3: „Autoprezentacja”.

a) Załączniki

Tabela 12

Ćwiczenie nr 1

Temat	Dwadzieścia cztery godziny życia.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• prezentacja własnej osoby,• wzajemne poznanie.
Przebieg ćwiczenia	Prowadzący zwraca się do grupy: jak zareagowałibyście, gdybyście się nagle dowiedzieli, że pozostały wam tylko 24 godziny życia (np. dlatego, że ma nastąpić jakaś katastrofa). Opiszcie, co byście zrobili, z kim chcielibyście się spotkać, dokąd byście poszli, jakie decyzje podjęli?
Przewidywany czas	3 minuty dla każdego ucznia

Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • umiejętność autoprezentacji; • zainicjowanie myślenia o przyszłości; • zburzenie stereotypów.
Komentarz prowadzącego	Ciągle i w każdej sytuacji musimy podejmować określone decyzje, nawiązywać relacje z innymi. Jest to szczególnie ważne podczas poszukiwania pracy.

Tabela 13
Ćwiczenie nr 2

Temat	Sztuka wypowiedzi.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • uświadomienie uczniom znaczenia precyzji komunikatu.
Przebieg ćwiczenia	<p>Nauczyciel prowadzący prosi ochotnika, aby w ciągu –3–4 minut opowiedział o swojej ostatniej wycieczce klasowej. Następnie każdy uczeń z grupy zadaje jedno pytanie dotyczące tematu, a opowiadający udziela odpowiedzi w dowolny sposób: albo krótko, jednym słowem (tak, nie, nie wiem), albo poprzez dłuższą wypowiedź.</p> <p>W międzyczasie jeden z uczniów na dużym arkuszu papieru zapisuje rodzaje zadawanych pytań. Na zakończenie prowadzący prosi grupę o określenie, które pytania miały charakter otwarty, a które zamknięty.</p>
Przewidywany czas	30 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie umiejętności trafnych i dokładnych wypowiedzi w czasie rozmowy.
Materiały na zajęcia	Papier typu flipchart.
Formy pracy	<ul style="list-style-type: none"> • prezentacja indywidualna, • dyskusja.
Komentarz prowadzącego	<p>Ważnym elementem komunikacji jest umiejętność precyzyjnej wypowiedzi. To dzięki niej nie tylko przekazujemy sobie informacje, ale i wywieramy wpływ na innych. Porozumiewanie się ludzi między sobą jest jedną z podstawowych umiejętności życiowych, pozwalających kształtować dobre relacje z innymi ludźmi. Czasami zdarza się tak, że nasz rozmówca myśli i odbiera świat zupełnie inaczej niż my i nie wszystkie rzeczy są dla niego oczywiste. Zrozumienie tego faktu może poprawić naszą komunikację z innymi. Nasze wypowiedzi powinniśmy tak formułować, by nasi rozmówcy bez trudu mogli zrozumieć przekaz. Powinny być precyzyjne i jasne.</p> <p>Wyobraźcie sobie rozmowę kwalifikacyjną, podczas której zarówno odpowiadamy na pytania, jak i sami je zadajemy. W zależności od tego, jak sformułujemy nasze pytanie, to możemy otrzymać odpowiedź prostą, „tak” lub „nie” lub bardziej rozbudowaną, w formie opisowej.</p>

Tabela 14

Ćwiczenie nr 3

Temat	Autoprezentacja.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> oszerzenie wiedzy na temat prezentacji i autoprezentacji oraz rozwijanie umiejętności z tym związanych.
Przebieg ćwiczenia	<p>Prowadzący dzieli grupę na 3 kilkusobowe zespoły.</p> <p>Zadaniem każdego zespołu będzie przygotowanie prezentacji, np. swojego miasta lub miejscowości, szkoły i klasy.</p> <p>Przez kolejne 15 minut uczniowie pracują w zespołach, dokonując wyboru tematu prezentacji, jej formy oraz podziału ról. Następnie zespoły przedstawiają 3–4-minutowe, w których biorą udział wszyscy członkowie grupy.</p> <p>Po każdej z 3 prezentacji, wspólnie z pozostałymi uczniami przekazujemy danemu zespołowi informację zwrotną.</p>
Przewidywany czas	45 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie umiejętności autoprezentacji.
Materiały na zajęcia	<ul style="list-style-type: none"> Materiały na zajęcia Papier typu flipchart. Formy pracy praca w grupach, prezentacja grupowa, dyskusja z informacją zwrotną.
Komentarz prowadzącego	<p>Przygotowując się do rozmowy kwalifikacyjnej, powinniśmy poznać wcześniej potrzeby i oczekiwania pracodawcy. Przedstawiając swoją osobę, zawsze musimy być konkretni i przekonujący. Jeżeli chcemy, aby pracodawca dostrzegł w nas wartościowego pracownika, to warto skorzystać z technik autoprezentacji. Sztuka autoprezentacji to sztuka wpływania na zachowania i decyzje innych osób. Przygotowując się do rozmowy z przyszłym pracodawcą, pamiętajmy jednak o tym, że cała wiedza dotycząca autoprezentacji jest dostępna nie tylko nam. Jeżeli więc ogarnia nas pokusa, by tylko dobrze odegrać rolę, możemy zostać zdemaskowani i to może być fiasko naszych starań o pracę.</p>

b) Dziennik pokładowy – dzień czwarty: Komunikacja interpersonalna

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

V. Dzień piaty: Przygotowanie do rynku pracy

Dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych ważnym etapem przygotowania do rynku pracy powinno być poznanie procesu rekrutacji pracowników. W większości firm kandydaci proszeni są najczęściej o nadesłanie CV (Curriculum Vitae) i listu motywacyjnego. Po analizie nadesłanych dokumentów pracodawca wyłania grupę kandydatów, których zaprasza na bezpośrednie rozmowy kwalifikacyjne.

Tabela 15

Temat	Przygotowanie do rynku pracy.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• przygotowanie do napisania życiorysu zawodowego i listu motywacyjnego,• przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej.
Plan zajęć	<ol style="list-style-type: none">1. Ćwiczenie nr 1: „Cztery życzenia”;2. Prezentacja ppt. „Dokumenty aplikacyjne”;3. Ćwiczenie nr 2: „Moja aplikacja”;4. Prezentacja ppt. „Rozmowa kwalifikacyjna”;5. Ćwiczenie nr 3: „Próbne rozmowy kwalifikacyjne”.
Przewidywany czas	180 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none">• napisanie własnego CV i listu motywacyjnego,• poznanie zasad prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej.
Materiały na zajęcia	Papier A4, długopisy, laptop, rzutnik multimedialny, ekran.
Podsumowanie dnia	Dziennik pokładowy.
Załączniki	<ol style="list-style-type: none">1. Ćwiczenie nr 1: „Cztery życzenia”;2. Ćwiczenie nr 2: „Moja aplikacja”;3. Ćwiczenie nr 3: „Próbne rozmowy kwalifikacyjne”;4. Oferty pracy np. z „Gazety Wyborczej”;5. Prezentacja ppt. „Dokumenty aplikacyjne”;6. Prezentacja ppt. „Rozmowa kwalifikacyjna”.

a) Załączniki

Tabela 16

Ćwiczenie nr 1

Temat	Cztery życzenia.
Cel	<ul style="list-style-type: none">• zachęta do planowania przyszłości.
Przebieg ćwiczenia	Prowadzący proponuje grupie następujące ćwiczenie: Wyobraź sobie, że stajesz przed tobą czarodziej, który zrobi wszystko, aby spełnić twoje cztery życzenia dotyczące przyszłej pracy zawodowej. Wypisz na otrzymanej kartce papieru swoje życzenia zawodowe.

Przewidywany czas	3 minuty dla każdego ucznia.
Rezultaty	umiejętność autoprezentacji, zainicjowanie myślenia o przyszłości.
Materiały na zajęcia	Kartki papieru A4, długopisy
Komentarz prowadzącego	Każdy z nas, aby osiągnąć w przyszłości swój cel zawodowy, musi umieć go zdefiniować i nazwać. Następnie sporządzić realny do zrealizowania plan oraz konsekwentnie i systematycznie wcielać go w życie. Myśląc o przyszłej pracy zawodowej, musimy dokładnie wiedzieć, czego chcemy.

Tabela 17
Ćwiczenie nr 2

Temat	Moja aplikacja.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • analiza ogłoszeń rekrutacyjnych, • redagowanie własnych aplikacji o pracę.
Przebieg ćwiczenia	Prowadzący po krótkim wstępie na temat skutecznego poruszania się po rynku pracy przedstawia prezentację ppt. „Dokumenty aplikacyjne”. Następnie rozdaje uczniom materiały do samodzielnej pracy: kartki papieru A4 i oferty pracy. Zadaniem uczniów jest napisać swoje CV i list motywacyjny do konkretnej oferty pracy. Na koniec chętni uczniowie prezentują swoje dokumenty grupie.
Przewidywany czas	70 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielne przygotowanie dokumentów aplikacyjnych.
Materiały na zajęcia	Papier A4,
Formy pracy	<ul style="list-style-type: none"> • prezentacja grupowa ppt. „Dokumenty aplikacyjne”, • indywidualna praca ucznia na podstawie oferty pracy z „Gazety Wyborczej”, • prezentacje indywidualne uczniów.
Komentarz prowadzącego	Pamiętajmy, że pisząc CV, trzeba przestrzegać zasad wymaganych przy tego rodzaju dokumencie. Jeśli nie jesteśmy pewni, czy poprawnie go napisaliśmy, warto poprosić kogoś o pomoc i ocenę, np. doradcę zawodowego czy pedagoga. Zastanówmy się, czy wszystko w CV jest jasne, czy nie budzi wątpliwości i czy będzie dla wszystkich zrozumiałe.

Tabela 18
Ćwiczenie nr 3

Temat	Próbné rozmowy kwalifikacyjne.
Cel	<ul style="list-style-type: none"> • uświadomienie uczniom korzyści, jakie mogą osiągnąć, jeśli starannie przygotowują się do rozmowy kwalifikacyjnej, • analiza błędów popełnianych podczas rozmów kwalifikacyjnych.
Przebieg ćwiczenia	<p>Na początku nauczyciel na podstawie prezentacji ppt. „Rozmowa kwalifikacyjna” omawia główne zasady rozmowy kwalifikacyjnej.</p> <p>Następnie prowadzący wybiera z grupy chętne dwa 2-osobowe zespoły. Uczniowie będą odgrywać scenki rozmów kwalifikacyjnych – jeden będzie pracodawcą, a drugi kandydatem do pracy. Nauczyciel przekazuje uczniom wcześniej przygotowane materiały do scenki. Uczniowie na środku sali przeprowadzają symulację rozmowy kwalifikacyjnej. Pozostali uczniowie pełnią rolę obserwatorów. Na koniec prowadzący inicjuje dyskusję na temat przedstawionej rozmowy.</p>
Przewidywany czas	65 minut.
Rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • oznaczenie zasad prowadzenia rozmowy kwalifikacyjnej.
Materiały na zajęcia	<ul style="list-style-type: none"> • oferty pracy np. z „Gazety Wyborczej”, • prezentacja ppt. „Rozmowa kwalifikacyjna”, • laptop, rzutnik multimedialny, ekran.
Formy pracy	<ul style="list-style-type: none"> • prezentacja grupowa ppt. „Rozmowa kwalifikacyjna”, • prezentacje zespołów, • dyskusja.
Komentarz prowadzącego	<p>Rozmowa kwalifikacyjna jest szczególną formą rozmowy. Bezwzględnie trzeba się do niej przygotować. Sami przed chwilą przekonaliście się, że nie jest to takie proste. Dodajcie jeszcze do tego stres, który zazwyczaj towarzyszy nam podczas takich spotkań. W praktyce w rozmowach kwalifikacyjnych pracodawca mówi więcej niż kandydat. Wiedząc o tym, powinniśmy tak kierować rozmową, by dużo powiedzieć o sobie, oraz przygotować sobie pytania, by jak najwięcej dowiedzieć się o przyszłej pracy. Pamiętajcie, żeby w rozmowie unikać krótkich odpowiedzi „tak” lub „nie”. Powodują one, że rozmowa kwalifikacyjna zamienia się w przesłuchanie, a powinna być dialogiem.</p>

b) Dziennik pokładowy – dzień piąty: Przygotowanie do rynku pracy

1. Czego się dziś nauczyłem/-am?

2. Jak mogę wykorzystać to w praktyce?

3. Czego jeszcze w tym zakresie chciałbym/-abym się nauczyć i dowiedzieć?

Podsumowanie

Wybór studiów i zawodu jest jedną z najważniejszych decyzji podejmowanych w życiu. Od trafności oceny własnych możliwości, dopasowania ich do swoich zdolności oraz zainteresowań, zależy dalszy rozwój zawodowy ucznia. Decyzja ta ma więc ogromną wagę nie tylko dla ucznia jako jednostki, ale również dla społeczeństwa, w którym przyjdzie mu funkcjonować.

Przedstawiony powyżej układ dni z ćwiczeniami jest jedynie propozycją zagospodarowania wyjazdu na „zieloną szkołę” z młodzieżą ponadgimnazjalną. Dobór tematyczny poszczególnych dni oraz ćwiczeń jest celowy, tak aby można było poruszyć najważniejsze tematy i obszary potrzebne uczniowi liceum do podjęcia decyzji o wyborze zawodu i prowadzącej do niego ścieżce kształcenia lub w przypadku uczniów szkół zawodowych do decyzji dalszej edukacji w szkołach wyższych.

Podstawowe akty prawne regulujące wyjazdy z młodzieżą, w tym również na „zielone szkoły”:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki (Dz.U. Nr 135, poz. 1516);
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. z 2003 r., Nr 6, poz. 69);
3. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, kąpiących się i uprawiających sporty wodne (Dz.U. z 1997 r., Nr 57, poz. 258).

Literatura

- Baraniak B., *Edukacja w przygotowaniu człowieka do pracy zawodowej*, IBE, Warszawa 2008.
- Czerwińska-Jasiewicz M., *Psychologiczne problemy wyboru zawodu*, UW, Warszawa 1991.
- Fiała U., *Nowe trendy w orientacji i doradztwie zawodowym w gimnazjum*, eMPI2, Poznań 2009.
- Kania I., *Jak towarzyszyć uczniowi w rozwoju społeczno-zawodowym*, Difin, Warszawa 2010.
- Kargulowa A., *O teorii i praktyce poradnictwa*, PWN, Warszawa 2006.
- Komunikacja w doradztwie zawodowym*, red. D. Kukła, ITE, Radom 2008.
- Kurs inspiracji, „Zeszyty Informacyjno-Metodyczne Doradcy Zawodowego”, nr 7, MGPIPS, Warszawa 2004.
- Łasiński G., *Sztuka prezentacji*, eMPI2, Poznań 2000.
- Nowacki T. W., Korabiowska-Nowacka K., Baraniak B., *Nowy słownik pedagogiki pracy*, WSP TWP, Warszawa 1999.
- Paszkowska-Rogacz A., Tarkowska M., *Metody pracy z grupą w poradnictwie zawodowym*, KOWEziU, Warszawa 2004.
- Paszkowska-Rogacz A., *Psychologiczne podstawy wyboru zawodu*, KOWEziU, Warszawa 2003.
- Paszkowska-Rogacz A., *Warsztat pracy europejskiego doradcy kariery zawodowej*, KOWEziU, Warszawa 2002.
- Poradnictwo zawodowe w SzOK-ach*, red. W. Kreft, ECORYS, Warszawa 2008.
- Sołtysińska G., Woroniecka J., *Przygotowanie uczniów gimnazjum do wyboru zawodu*, KOWEziU, Warszawa 2003.
- Sołtysińska G., Żywiec-Dąbrowska E., *Moja przyszła praca. Materiały metodyczne do pracy z uczniami szkół zawodowych*, KOWEziU, Warszawa 2003.
- Wołk Z., *Całociłowe poradnictwo zawodowe*, UZ, Zielona Góra 2007.

„Zaplanowanie kariery zawodowej i przygotowanie się do podjęcia w przyszłości pracy to jedno z najważniejszych zadań stojących przed młodzieżą w okresie dorastania. Sprostanie temu wyzwaniu wymaga odpowiednich działań wspierających ze strony, zarówno środowiska rodzinnego, jak i szkolnego już od pierwszego etapu kształcenia, jakim jest edukacja wczesnoszkolna i kolejno na wszystkich następujących poziomach edukacji, skończywszy na szkolnictwie wyższym. To oczywiste stwierdzenie podkreśla znaczącą odpowiedzialność jaka spoczywa na instytucjach kształcenia, za stworzenie warunków stymulujących i wspierających rozwój osobowy dzieci i młodzieży. Sposób udzielanego wsparcia winien być odpowiedzią nie tylko na zmieniające się w dobie reform oczekiwania społeczne, polityczne i gospodarcze państwa, ale w równym stopniu, a może nawet przede wszystkim, powinien uwzględniać potrzeby edukacyjne osób kształcących się (...)

... Biorąc pod uwagę powyższe zadania Autorzy recenzowanej pracy podjęli się niezwykle trudnego wyzwania, jakim jest przygotowanie materiałów metodycznych przeznaczonych dla nauczycieli i pedagogów, którzy (...) mają obowiązek prowadzenia działalności doradczej na każdym szczeblu edukacji”.

Z recenzji dr Bożeny Czerskiej UJ

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego